

Fredagen den 12 april

Kl. 09.00–12.09

§ 1 Meddelande om aktuell debatt med anledning av Klimatpolitiska rådets rapport

Talmannen meddelade att på begäran av Vänsterpartiets riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt med anledning av Klimatpolitiska rådets rapport anordnas *fredagen den 10 maj kl. 9.00*.

Från regeringen skulle miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till riksdagen

Begäran om aktuell debatt

Med anledning av Klimatpolitiska rådets rapport

Klimatpolitiska rådet är en del av Sveriges klimatpolitiska ramverk. Rådets uppdrag är att utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med de klimatmål som riksdagen och regeringen har beslutat. Arbetet ska redovisas i en årlig rapport. Rådet har i mars 2019 presenterat sin första rapport. Granskningsrapporten genomlyser den samlade politikens utformning i förhållande till klimatmålen. I rapporten presenteras ett antal övergripande observationer och rekommendationer. Därutöver har rådet i denna rapport valt att ytterligare fördjupa utvärderingen av politikens påverkan på klimatmålet för inrikes transporter.

De globala utsläppen ökar fortfarande. Betydande klimatrisker för människor och miljö uppstår redan vid 1,5 graders global uppvärmning och riskerna stiger ytterligare med tilltagande global uppvärmning. Rapporten konstaterar att minskningen av utsläpp i Sverige har bromsat in och 2017 var tredje året i rad som utsläppen minskade med mindre än 1 procent. Takten är alldeles för långsam för att ligga i linje med klimatmålen till 2030, 2040 och 2045. Minskningstakten skulle behöva accelerera till mellan 5 och 8 procent per år, enligt rådet.

Målet till 2030 är starkt beroende av utvecklingen i transportsektorn eftersom inrikes transporter svarar för hälften av dessa utsläpp i dag. Transportsektorns betydelse för den svenska klimatomställningen understryks även av att det är den enda sektorn med specifikt sektormål. Målet innebär att utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast till år 2030 jämfört med 2010. Nuvarande förutsättningar och beslut bedöms dock endast minska utsläppen med 35 procent jämfört med

2010. Preliminära siffror från Trafikverket indikerar därutöver att växthusgasutsläppen från inrikes transporter ökade under 2018. För att denna negativa trend ska kunna brytas i tid föreslår Klimatpolitiska rådet i rapporten en mängd rekommendationer som är både övergripande och inriktade på fossilfria transporter.

Regeringen ska under 2019 presentera en fyraårig klimathandlingsplan. Med anledning av Klimatpolitiska rådets rapport begär Vänsterpartiet att en aktuell debatt ska hållas i riksdagen. Detta för att ge riksdagen möjlighet att, innan regeringen presenterar en klimathandlingsplan, diskutera de rekommendationer som ges i rapporten för att Sverige i tid ska genomföra nödvändiga åtgärder för att uppfylla det klimatpolitiska ramverk som antagits med mycket bred majoritet av riksdagen. De världsomspännande skolstrejkerna för klimatet har därutöver kraftigt stärkt engagemanget för att politiska åtgärder skyndsamt ska vidtas för att uppnå nödvändiga utsläppsminskningar.

Stockholm den 28 mars 2019

Mia Sydow Mölleby

gruppledare för Vänsterpartiet

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2018/19:165

Till riksdagen

Interpellation 2018/19:165 Barn som förs utomlands för äktenskap av Sara Seppälä (SD)

Interpellationen kan inte besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 1 april 2019

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Interpellation 2018/19:170

Till riksdagen

Interpellation 2018/19:170 Sänkt krav på aktiekapital av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 26 april 2019.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 8 april 2019

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2018/19:96 till justitieutskottet

2018/19:102 till socialutskottet

2018/19:111 till trafikutskottet

Skrivelser

2018/19:104 till utrikesutskottet

2018/19:110 till utbildningsutskottet

Motioner

2018/19:3064 till socialutskottet

2018/19:3057 och 3065 till socialutskottet

2018/19:3056, 3058 och 3062 till justitieutskottet

2018/19:3053 och 3060 till justitieutskottet

2018/19:3055 till skatteutskottet

2018/19:3054, 3059 och 3063 till trafikutskottet

2018/19:3061 och 3066 till utrikesutskottet

§ 4 Svar på interpellation 2018/19:166 om IS folkmord och erkännande av seyfo

Svar på

interpellationer

Anf. 1 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Lars Adaktusson har frågat mig om jag är beredd att revidera regeringens hittillsvarande uppfattning och officiellt erkänna Islamiska statens systematiska övergrepp mot kristna och yazidier som folkmord.

Ingen kan ha undgått de fruktansvärda och ofattbara vittnesmål vi hört från dem som fallit offer för Daishs grymhet, inte minst från de yazidiska kvinnor och barn som förslavats och utsatts för fruktansvärda sexuella övergrepp.

Det råder ingen tvekan om att brott mot folkrätten, inklusive internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter, begåtts i Irak och Syrien. Oavsett om brotten som begåtts i Irak och Syrien kategoriseras som folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelser har det internationella samfundet ett ansvar att ställa förövare inför rätta. Det är en grundläggande förutsättning för att tillförsäkra rättvisa och upprättelse för alla de som fallit offer för Daishs övergrepp i Irak och Syrien men också för att förebygga så att dessa brott inte begås igen och för att skapa förutsättningar för hållbar fred i regionen.

Under Sveriges tid som medlem i FN:s säkerhetsråd tog vi en aktiv roll för att lyfta frågan om ansvarsutkrävande i Syrien och Irak. Sverige var pådrivande för att situationen i Syrien skulle hänskjutas till den internationella brottmålsdomstolen, ICC. Säkerhetsrådet är blockerat i frågan, och något hänskjutande har dessvärre inte gått att få igenom. Vi har därför påbörjat sonderingar med likasinnade om möjligheterna till ett alternativt

tillvägagångssätt, inklusive möjligheten att inrätta en internationell tribunal eller liknande som komplement till nationell lagföring. Vi är medvetna om svårigheterna, inklusive frågor kring mandat och jurisdiktion.

Svenska domstolar har också en långtgående behörighet att pröva brott mot folkrätten, det vill säga folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten, men även terroristbrott, oavsett om brotten har begåtts i Sverige eller utomlands. Hur de massövergrepp som Daish begått ska rubriceras har inte påverkat att vi agerat tydligt för att ett ansvarsutkrävande ska komma till stånd. Huruvida massövergreppen ska bedömas utgöra folkmord bör avgöras efter en noggrann och grundlig granskning av fakta och bevis. Men det står klart att det skulle kunna röra sig om folkmord.

Regeringen fortsätter att följa de fakta och utredningar som görs av FN och andra om de övergrepp som begåtts. En viktig aspekt vid en sådan bedömning är om till exempel en nationell eller internationell domstol eller tribunal har prövat om folkmord begåtts. Sverige är en stor givare till det arbete som redan påbörjats för informations- och bevisinhämtning vad gäller Daishs övergrepp, inte minst genom FN:s bevisinsamlingsmekanism, IIIM. Vi har även stöttat inrättandet av motsvarande mekanism i Irak, Unitad. Detta arbete kommer att underlätta en framtida domstolsprövning.

Lars Adaktusson har även frågat mig om regeringen har för avsikt att erkänna seyfo som folkmord.

För regeringens del råder ingen tvekan om att det begicks fruktansvärda övergrepp mot den armeniska folkgruppen och andra minoriteter i det sönderfallande Osmanska riket under tiden för det första världskriget. Som jag nämnt i många tidigare debatter är frågor om hur en regering bör förhålla sig till och benämna massövergrepp komplicerade. Det gäller särskilt massövergrepp som ligger långt bak i tiden.

Utifrån det uppdrag som regeringen gav Stockholm Centre for International Law and Justice 2015 visade deras rapport att regeringsuttalanden som fastställer historiska fakta i anslutning till historiska massövergrepp inte är helt oproblematiske. De kan uppfattas som normerande för forskningen och inte respektera den akademiska principen om kritiskt tänkande. I fråga om massövergreppen i det sönderfallande Osmanska riket är det viktigt att de berörda gemensamt analyserar och kommer fram till ett förhållningssätt till övergreppen.

Anf. 2 LARS ADAKTUSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Argumenten och resonemangen liknar dem som vi har hört tidigare från regeringen. Att regeringen inte drar andra slutsatser av den brutala verklighet som detta handlar om är beklagligt. Har det någon gång sedan 2014 funnits osäkerhet kring graden av ondska i Islamiska statens förbrytelser borde den osäkerheten ha försvunnit efter berättelserna som framkom när IS sista fäste föll i Baghouz i östra Syrien och efter vittnesmål från den yazidiska kvinnan Jamila som publicerades i Dagens Nyheter nyligen.

Utrikesministern säger att det *skulle* kunna röra sig om folkmord. Det är dessvärre ett lika ängsligt som betydelselöst konstaterande.

För tre år sedan, i februari 2016, erkände Europaparlamentet IS illdåd mot assyrier, syrianer, kaldéer och yazidier som folkmord. I arbetet som föregick erkännandet fanns invändningar liknande utrikesministerns. Jag kommer ihåg hur resonemangen gick. Jag var ledamot av parlamentet och

initiativtagare till resolutionen. På EPP-gruppens uppdrag ledde jag förhandlingarna med övriga partigrupper. Påfallande i det arbetet var att åtskilliga ledamöter berördes starkt under processens gång. Ju fler vittnesmål och ju mer insikt om våldet och systematiken, desto större blev övertygelsen om att IS terrorister gjorde sig skyldiga till folkrättens värsta och mest avskyvärda brott.

Att inte uttala detta, att inte nämna det oerhörda vid dess rätta namn, blev för de allra flesta ett otänkbart alternativ. Vid voteringen fanns en betryggande majoritet för folkmordserkännandet. Från höger till vänster slöt ledamöter upp, och beslutet togs med acklamation.

Herr talman! Hävdar man som utrikesministern gör att erkännandet av folkmord måste komma från en domstol och inte från politiska företrädare väljer man att bortse från faktiska realiteter. Med hänvisning till Europaparlamentets erkännande tog ett antal nationella parlament samma beslut. Det skedde i Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Irland, Lettland, Australien och USA, för att nämna några. Vad gäller USA tog även Vita huset under president Obamas ledning ett beslut att erkänna övergreppen mot kristna och yazidier som folkmord. Det var beslut tagna av politiker och inte av domstolar. I FN:s säkerhetsråd, där folkrättsligt bindande beslut fattas, är det inte jurister som sitter runt bordet och röstar, utan det är företrädare för regeringar.

Så, Margot Wallström, runt om i världen kan politiska företrädare erkänna IS övergrepp som folkmord. Varför hävda att detta inte är möjligt i Sverige? Vad är det för princip eller avtal som säger att den svenska regeringen inte kan erkänna IS folkmord?

Anf. 3 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Det är kanske något anmärkningsvärt att Lars Adaktusson har en sådan hög ton i den här frågan om ansvarsutkrävande och behovet av religionsfrihet när han själv har deltagit i en konferens nyligen där arrangörerna såväl hyllar Franco som hetsar och uppvisar mot olikvänligt. Det vore klädsamt om Adaktusson kanske kunde vara lite försiktig med sitt eget sällskap på samma sätt som han kräver det av andra.

Dessutom röstade ditt eget parti emot, Lars Adaktusson, när frågan om seyfo diskuterades i riksdagen. Det här är alltså inte så tydligt som det många gånger kan se ut.

Vi har agerat. Det viktiga är faktiskt inte vad man kallar det, om man kallar det brott mot mänskligheten eller om man kallar det folkmord. Det viktiga är vad vi gör. Hur skapar vi ansvarsutkrävande? Hur ställer vi de här brottslingarna till svars?

Där har vi agerat. Vi har tagit statsansvaret fullt ut för att motverka brott mot mänskligheten, folkmord och andra vedervärdiga fenomen. Vi har agerat och agerar, i FN och i alla möjliga sammanhang.

Jag har ingenting emot att säga att det, som jag ser det, uppvisar alla kännetecken på ett folkmord. Men jag menar att det juridiskt riktiga är att få en rättslig prövning, just för att kunna ställa individer till svars. Därför har vi velat hänvisa detta till ICC, och vi vill fortsätta se till att det finns en mekanism så att det går att ställa varje individ till svars för vad man har gjort.

Vi inser det här. Jag har själv jobbat med den yazidiska gruppen i Sverige och har träffat den vid upprepade tillfällen. Jag känner Nadia Murad

och vet precis hur det här har utspelat sig. Det är alltså inte fråga om att det inte skulle finnas engagemang. Ge inte intryck av att vi inte skulle bry oss om det här, Lars Adaktusson. Om det är någon fråga vi har lyft fram i alla möjliga sammanhang är det den. Alla vet också hur vi har agerat i säkerhetsrådet för att se till att det finns både bevisinsamling och en möjlighet att föra en rättslig process.

I de flesta av de länder som Lars Adaktusson nämner är det inte regeringarna som har erkänt folkmord. Det beror just på att man vill se till att det finns ett ansvarsutkrävande fullt ut och att man följer en rättslig process. Det är det mest effektiva. Det viktiga är inte hur vi benämner det. Det är vad vi gör. Och det viktiga är att det blir ett ansvarsutkrävande fullt ut.

Den här frågan har jag svarat på upprepade gånger. Jag tror inte att någon annan betvivlar vårt engagemang och vårt behov av att se till att vi ger de här grupperna stöd och hjälp.

FN:s säkerhetsråd är blockerat i frågan. Det innebär att det har varit svårt att få till stånd en ad hoc-tribunal. Men det är fortfarande viktigt att vi ser till att ett ansvarsutkrävande kan komma till stånd.

Vi stöder de internationella mekanismerna. Det svenska stödet är både politiskt och finansiellt. Vi bidrar med 5 miljoner kronor bara till mekanismen för bevisinsamling under det här året. Genom vårt humanitära stöd minskar vi också lidandet och nöden i Syrien och Irak.

Anf. 4 LARS ADAKTUSSON (KD):

Herr talman! Utrikesministern har läst i partipressen att jag har varit i den colombianska kongressen och bevistat en konferens. Det jag talade om var människovärde, mänskliga rättigheter, situationen för de svagaste och allra mest utsatta och folkmordets offer. Det behöver höras, Margot Wallström, även bland extrema personer, oavsett om de finns till vänster eller till höger.

Jag hoppas och jag tror att det är samma budskap som utrikesministern förmedlar när hon sitter ned med företrädare för diktaturregimer runt om i världen.

Det vi just hörde från utrikesministern bidrar varken till tydlighet eller till förståelse. Det vilseleder. Om den politiska viljan finns är det inget som hindrar den svenska regeringen från att erkänna folkmord. Dessvärre saknas viljan. Redan i riksdagens utrikesdebatt förra året sa Margot Wallström: Kristdemokraterna fokuserar bara på ett ord, som om det skulle hjälpa.

Det sätt på vilket folkrättsbrott kategoriseras har alltså ingen betydelse, enligt Margot Wallström. Men faktum är att när regeringar och parlament erkänner folkmord och använder begreppet får det konsekvenser. Det följs av handling. Ledande folkmordsexperter som professor Gregory Stanton, grundare av Genocide Watch i Washington, visar just detta i sin forskning. Samma forskning visar att internationella insatser uteblir om världssamfundet stannar vid att använda begrepp som krigsbrott eller etnisk rensning.

Kunskapen om det här finns självklart i utrikesdepartement och regeringar världen över. Ett folkmordserkännande aktiverar den FN-princip som kallas responsibility to protect. Det innebär en skyldighet att göra det som krävs för att skydda utsatta grupper och sätta stopp för övergreppen.

Ordet folkmord har stor betydelse – folkrättsligt och politiskt men också moraliskt och personligt för offren och deras familjer. Därför är det centralt att erkänna folkmord som skett genom historien, till exempel seyfo, det armeniska folkmordet i före detta Osmanska riket.

I april 2014 lovade Stefan Löfven att en kommande socialdemokratiskt ledd regering skulle erkänna seyfo. Trots löftet, trots att det som hände 1915 än i dag är ett öppet sår och ett trauma för tiotusentals assyrier, syrianer och kaldéer i vårt land, blir det inget erkännande. Att seyfo har direkt bäring på den förföljelse av kristna i Mellanöstern som fortfarande pågår tycks inte heller spela någon roll.

Om detta skrev fyra socialdemokratiska kommunstyrelseordförande i Svenska Dagbladet i maj 2018. Margot Wallströms egna partikamrater beskrev hur hoppet tändes hos assyrier, syrianer och kaldéer efter Löfvens löfte och att besvikelsen blev enorm när inget hände. Som förklaring till löftesbrottet sa Margot Wallström i Sveriges Television att det behövs ”en diskussion om folkmordskonventionen och hur användbar den är”.

I samma sammanhang sa Ove Bring, välkänd folkrättsprofessor emeritus, att påståendet ”saknar relevans”. Han tillade: ”Det tar tio minuter för en jurist att fastställa att konventionen ägnar sig åt nutid och inte på något sett hindrar staters erkännande av folkmord i det förflutna.”

Varför, Margot Wallström, sviker ni löftet om att erkänna seyfo med argument som saknar relevans?

Anf. 5 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Ursäkta, Lars Adaktusson, men varför röstade då din egen partigrupp emot när det togs upp i riksdagen? Din egen grupp röstade emot när det togs upp i den svenska riksdagen. Sanningen är fortfarande att de flesta regeringar inte gör den här typen av uttalande. Det är mycket ovanligt. Vad jag vet är det bara en eller möjligen två regeringar i hela världen, av direkt berörda, som använder erkännandet av folkmord. I övrigt är det oftast parlament som gör det. Men det har lika stor betydelse. Det viktiga är ju vad vi gör.

Det betyder också någonting när Lars Adaktusson ljar sig med de här mörkermännen, som var på den konferensen. De har hyllat Franco och uttrycker på alla sätt ett hat mot kvinnor som tycker att det verkligen har gått för långt. Om man inte vill uppvigla och driva folkgrupper mot varandra ska man kanske tänka efter noga när det gäller vilka man håller tal för eller sitter på konferenser med.

Regeringen har verkat konsekvent för ansvarsutkrävande. Jag tycker som sagt att det uppvisar alla kännetecken och element som finns i lagstiftningen för att erkännas som folkmord. Men det ska gå rätt till. Man ska se till att få en rättslig process där de ställs till svars.

Det historiska har vi diskuterat många gånger här. Det är samma sak där; det finns vad jag vet bara två regeringar i hela världen som har erkänt seyfo som folkmord. Men inte heller där spelar det någon roll. Vi ska fortsätta att arbeta med att läka sår, komma till förståelse och se till att det inte händer igen. Det är det viktigaste vi kan göra.

Det är nog tyvärr fortfarande sant att Lars Adaktusson tror att om man säger det ordet har man fixat det. Så enkelt är det inte. Vi har arbetat politiskt och finansiellt, på alla sätt, med att ge stöd till de mekanismer som

kan skapa ansvarsutkrävande. Och vi fortsätter hävda att vi måste ha domstolar och andra som kan skapa en rättslig process som innebär att även individer kan ställas till svars för vad de har gjort.

Anf. 6 LARS ADAKTUSSON (KD):

Herr talman! Utrikesministern glömde en liten detalj i skildringen av Kristdemokraternas uppfattning i denna fråga. Det var med en kristdemokratisk utslagsröst som riksdagen fattade beslutet om att erkänna seyfo. Så var det. Det är sanningen.

Det är uppenbart att regeringen väljer att inte lyssna till argumenten för ett svenskt folkmordserkännande. Men jag har en vädjan till utrikesministern: Lyssna till offren och deras anhöriga! Hör vad ett erkännande av folkmord betyder för den enskildes rätt och möjlighet till upprättelse!

Under de senaste åren har jag vid flera tillfällen träffat drabbade personer. På plats i Irak och Syrien har jag suttit ned med dem som tvingats lämna allt de äger för att fly för sina liv. På Nineveslätten har jag sett de vandaliserade kyrkorna, de nedrivna heliga symbolerna och hemmen märkta med bokstaven n som i nasaré. I kurdiska områden har jag besökt lägren där yazidiska flyktingar, märkta av våldtäkter och förslavning, försöker starta om sina liv. Den här debatten, Margot Wallström, handlar om dessa människor, de som upplevt efterkrigstidens värsta övergrepp och förbrytelser.

Nu gäller det att rättvisa skipas och att skyldiga ställs inför rätta. I det sammanhanget ska det välkomnas att regeringen just har anslutit sig till Kristdemokraternas förslag om en särskild internationell tribunal eller ad hoc-domstol. Vi önskade och framförde att den här frågan skulle drivas medan Sverige satt i FN:s säkerhetsråd. Tyvärr fick vi inte gehör för det då, men bättre sent än aldrig, Margot Wallström.

Med detta, herr talman, vill jag tacka utrikesministern för debatten.

Anf. 7 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag vill inte att sådant ska få stå oemotsagt. Jag har precis beskrivit att vi drev den här frågan mycket hårt i säkerhetsrådet. Denna lögn får därför inte stå oemotsagd. Det går att kontrollera att Sverige drev frågan att hänskjuta detta fall till ICC. Vi har upprepade gånger krävt och bidragit till att man ska ha en bevisinsamling och att vi ska få ett ansvarsutkrävande. Jag tror att få andra har varit så aktiva som vi har varit i detta fall. Vi har alltså verkligen drivit detta.

En sak kan jag dock hålla med om: Det borde handla om offren. Det borde handla om alla dem som har utsatts för det här.

I själva verket leder ni in det hela på ett annat spår. Vi bör vara effektiva och se till att stater som har ett ansvar under folkmordskonventionen verkligen förebygger och bestraffar folkmord. Som Lars Adaktusson vet har svenska domstolar en långtgående behörighet att också pröva individuellt straffansvar för folkmord även om brotten har begåtts utomlands. Svenska domstolar *har* dömt när det gäller folkmord, exempelvis de som har begåtts i Rwanda. Därför bör vi fortsätta på det spåret och se till att vi utkräver ansvar, oavsett om vi kallar det folkmord eller brott mot mänskligheten. Vi ska ställa individer till ansvar.

Det finns ingen skyldighet för regeringar att ta ställning till huruvida kriterierna är uppfyllda eller att erkänna om folkmord har begåtts. Det viktiga är ju vad vi gör: att se till att hjälpa offren och att se till att utkräva ansvar. Det kommer vi att fortsätta att göra. Vi kommer oavsett rubricering att se till att arbeta för att ansvarsutkrävande ska komma till stånd.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2018/19:78
12 april

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellationerna 2018/19:108 och 120 om utsläppen från trafiken

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Jens Holm har frågat mig vilka nya åtgärder regeringen avser att vidta för att nå klimatmålet om minskade utsläpp från inrikes transporter med minst 70 procent till 2030. Jessica Rosencrantz har frågat mig vilka ytterligare åtgärder regeringen ämnar vidta för att nå våra uppställda mål och de facto sänka utsläppen från transportsektorn. Eftersom frågorna är likartade och båda har sin bakgrund i Trafikverkets årliga rapport om vägtrafikens utsläpp besvarar jag dem samlat.

Transporter står för en tredjedel av Sveriges samlade klimatutsläpp. Den absoluta merparten av dessa utsläpp kommer från vägtrafiken. Att vägtrafikens utsläpp måste minska kraftigt och fort är ingen nyhet. Trafikverkets rapport pekar på ett tydligt åtgärdsbehov.

I Klimatpolitiska rådets rapport identifieras transportsektorn som ett kritiskt område. Rådet pekar på att kraftfulla åtgärder behövs. Naturvårdsverkets underlag till regeringens kommande klimatpolitiska handlingsplan pekar också på det ”gap” som finns mellan dagens beslutade styrmedel och klimatmålet för transportsektorn. Regeringen ska noga överväga rådets rekommendationer på transportområdet och myndigheternas analyser, som blir viktiga underlag för regeringens fortsatta arbete.

Herr talman! Under den förra mandatperioden vidtog regeringen flera åtgärder riktade mot vägtrafikens utsläpp. Reduktionsplikten eller bränslebytet för bensin och diesel och bonus–malus-systemet för lätta fordon ger för första gången på lång tid tydliga stabila regler för både bränsle och fordon. Dessa styrmedel trädde i kraft förra sommaren. De är således i en startfas och ska bidra till minskade utsläpp från vägtrafiken. Dessa styrmedel har en startsträcka, men de kommer att leda till minskade växthusgasutsläpp.

Fordon som tas i bruk i dag har en livslängd som sträcker sig bortom 2030. Det behövs en större andel fordon på vägarna som har låga eller inga utsläpp. Så länge vi kör med fossila bränslen kommer vi att ha höga växthusgasutsläpp. Januariavtalet anger att från år 2030 kommer det inte längre att vara tillåtet att sälja nya bensin- och dieseldrivna bilar. Som framgår av januariavtalet ska en utredning tillsättas i år och ny lagstiftning beslutas under mandatperioden.

Av januariavtalet framgår vidare en rad målsättningar och satsningar som regeringen ska genomföra på transportområdet och som syftar till att transporter ska bli fossilfria. Fossilfri laddning och tankning ska möjliggöras genom att infrastrukturen byggs ut, det ska investeras i produktion

och distribution av biogas och ett årtal ska utredas för när fossila bränslen ska vara helt utfasade.

Jag noterar att utsläppsökningen under 2018 till stor del berodde på ökade utsläpp från tunga fordon. Det är därför glädjande att det nu fattats beslut i EU som etablerar utsläppskrav för tunga fordon på ett liknande sätt som man gjort för personbilar sedan tidigare. Sverige var drivande för hög ambition och hade velat ha skarpare krav. Den översyn som ska genomföras 2022 blir viktig för att se hur systemet kan bidra till ytterligare utsläppsminskningar.

Herr talman! Samtidigt som vi har beslutat om kraftfulla åtgärder när det gäller både bränsle och fordon är det tydligt att vi måste jobba mer för att åstadkomma ett transporteffektivt samhälle. För att nå målen behöver vi se över hur tillgänglighet kan säkerställas samtidigt som utsläppen minskar. Överflyttning från vägtrafik till andra trafikslag behövs, liksom samordning och effektivisering av godstransporter.

Det finns, sammanfattningsvis, en stark politisk vilja och ett väl utvecklat analysunderlag från våra myndigheter – numera även Klimatpolitiska rådet – för att ta frågan om minskade utsläpp i transportsektorn vidare. Den här regeringen prioriterar detta högt.

Anf. 9 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag vill tacka miljö- och klimatminister Isabella Lövin för svaret på min interpellation. Jag vill även tacka Jessica Rosencrantz från Moderaterna, som också har lyft fram frågan om de ökade utsläppen från vägtrafiken i en interpellation.

Det är synnerligen oroande att utsläppen från den här sektorn ökade med hela 76 000 ton under det föregående året. Utsläppen från lastbilstransporterna ökade med 3 procent under 2018. Det här sker i en tid då vi har ett klimatpolitiskt ramverk på plats och har en regering som vill att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Vi har alltså egentligen en mängd styrmedel och åtgärder på plats. Men de tycks inte räcka till på långa vägar. Vi har ett klimatmål som säger att utsläppen från transportsektorn ska ned med 70 procent till 2030. Vi kommer inte på långa vägar att nå det målet med de åtgärder och beslut som finns nu. Det konstaterades senast i den granskning från Klimatpolitiska rådet som ministern nämnde. Även Naturvårdsverket har tagit upp detta i sitt underlag, som de har sänt in till regeringen.

Jag noterar att ministern tar upp en mängd områden där åtgärder behövs. Men det låter lite som att vi får vänta till hösten på en handlingsplan från regeringen innan vi får höra om några konkreta nya åtgärder. Det, herr talman, tycker jag inte riktigt håller, utan det är här och nu som det måste presenteras nya kraftfulla åtgärder för att minska utsläppen från transportsektorn.

Jag skulle vilja höra ministerns åsikt om ett viktigt område som Klimatpolitiska rådet tar upp. Vi från riksdag och regering planerar för framtida infrastruktur. Både Klimatpolitiska rådet och Naturvårdsverket konstaterar att klimatmålen inte är integrerade i den här infrastrukturplaneringen. Det märker vi till exempel i regeringens förslag om att bygga en ny motorväg här i Stockholmsområdet. Den kallas Tvärförbindelse Södertörn och kommer att kosta över 10 miljarder kronor. Naturvårdsverket

konstaterar klart och tydligt att den här motorvägen kommer att leda till ökade utsläpp.

Herr talman! Jag vill fråga ministern: Hur kan man 2019 planera för ökade utsläpp från vägtrafik genom att bygga nya motorvägar i Stockholmsområdet, när vi har en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk och när vår expertmyndighet säger att vi inte kan göra det? Det skulle jag vilja ha svar på.

Ministern nämner reduktionsplikten, det vill säga den obligatoriska inblandningen av biodrivmedel. Vad händer med reduktionsplikten efter 2020? Det är bra att vi har en skattenedsättning för biogas och andra förnybara drivmedel, men den räcker också bara fram till nästa år. Vad händer med den efter 2020? Tar ni strid i Bryssel för att vi ska kunna fortsätta att ha den? Blir det en vägslitageavgift på tunga transporter med lastbilar, så att det blir dyrare att transportera på det sättet och så att vi kan flytta över transporterna till järnvägen? När kommer en sådan avgift? Det finns många frågor jag vill ha svar på, herr talman.

Anf. 10 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det finns ett brett stöd i Sveriges riksdag för våra klimatmål. Det är därför det är så oroväckande att utsläppen från vägtrafiken ökade under 2018 och att vi därmed kommer längre från att nå våra gemensamma mål. Det här bekräftar också tidigare statistik från SCB, som visar att utsläppen har ökat eller stått stilla de senaste två åren.

Det är tydligt att S och MP:s miljöpolitik inte har gett resultat. I stället för att ta ett helhetsgrepp om frågorna har den rödgröna klimatpolitiken präglats av spretig symbolpolitik. Sju av åtta av regeringens åtgärder har kritiserats av myndigheter för bristande effektivitet. Tyvärr, får jag säga, är det inte helt förvånande att detta inte har gett resultat.

Omställningen av våra transporter bygger framför allt på två ben: en ökad inblandning av biodrivmedel, inte minst för de bilar som redan rullar på våra vägar, och en ökad elektrifiering. Inte minst det senare har jag hört statsrådet prata sig varm om många gånger. Jag efterfrågade åtgärder från regeringens sida, men svaret gapade tyvärr tomt. I stället avskaffar regeringen den satsning på laddstolpar längs med våra vägar som ingick i M-KD-budgeten.

Inte minst hade jag önskat en tydligare färdplan mot elektrifiering, om det nu är lösningen på transportsektorns problem. En färsk Swecorapport slår nämligen fast att elbehovet kommer att öka med nära 30 procent fram till år 2045 om industrins och transportsektorns färdplaner mot fossilfrihet ska förverkligas. Ska vi lyckas elektrifiera våra transporter kommer vi alltså att behöva mycket mer el och energi än i dag.

I stället för en lösning på hur vi kan få mer el och energi till transportsektorn ser vi hur Miljöpartiet gör vad man kan för att fasa ut kärnkraften, som står för 40 procent av vår energiproduktion i dag, med målet om 100 procent förnybart 2040. Moderaterna vill ha mer av förnybar energi, men det är uppenbart att vi kommer att behöva både förnybart och kärnkraft om vi ska lyckas elektrifiera våra transporter på riktigt.

Därför undrar jag, herr talman och statsrådet, om regeringen har en plan för elektrifieringen av transportsektorn. Har regeringen gjort någon analys av hur regeringens energipolitiska mål jackar in i ambitionen att

elektrifiera våra transporter på riktigt? Har regeringen gjort en analys av huruvida sol- och vindkraft ensamma kommer att kunna ersätta de 40 procent av energiproduktionen som kärnkraften står för i dag samt täcka den ytterligare 30-procentiga ökning av energiproduktionen som krävs för att nå fossilfrihet? Finns det, herr talman, en analys bakom elektrifieringen av transportsektorn? Vilken är regeringens strategi för att lyckas?

Anf. 11 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Jag tackar båda ledamöterna för en viktig debatt.

När det gäller grundläggande reformer för att få ned utsläppen gapade skrivbordslådorna på energisidan, infrastrukturens sidan och miljösidan helt tomma när regeringen tillträdde 2014. Under förra mandatperioden tog vi målet om att minska utsläppen i transportsektorn till 70 procent genom Miljömålsberedningen. Vi antog klimatlagen. Vi tillsatte Klimatpolitiska rådet, som nu har kommit med sin första rapport. Vi genomdrev och lyckades i Bryssel få igenom reduktionsplikten för bränslesektorn, det så kallade bränslebytet, som innebär att vi nu tvingar in förnybart i bensin- och dieseltankarna. Vi genomdrev också en bonus–malus-reform för nya bilar; vi skärper kraven väsentligt för bonusbilar och höjer skatten på de bilar som släpper ut.

Det här är reformer som det har tagit lång tid att få igenom i Sveriges riksdag. Jag vill nu särskilt vända mig till Jessica Rosencrantz. Hade vi börjat med en omställning av transportsektorn för länge sedan, när ni satt i regering, är det uppenbart att det inte hade varit så bråttom att få ned utsläppen som det är nu. Det fanns inga reformer på plats. Det fanns inte ens några mål som vi var tvungna att vara på väg mot. Detta var vi tvungna att jobba med under förra mandatperioden.

Arbetet för att få ned utsläppen kan i princip delas in i tre sektorer. En av dem handlar om att vi måste öka inblandningen av förnybart i bensin och diesel. Vi har nu på plats en lag om bränslebytet. Jens Holm frågar vad som kommer att hända med det. Enligt januariavtalet ska ambitionen i reduktionsplikten eller bränslebytet öka. Det ska vi slå fast redan under 2019. Nu finns det en indikativ målnivå om att minska utsläppen med 40 procent inom bensin och diesel till 2030. Vi får se om vi kommer att behöva öka den nivån och framför allt öka inblandningsnivån. Naturvårdsverket och Trafikverket har båda slagit fast att vi med de åtgärder och styrmedel som vi redan har på plats kommer att klara målet om minus 70 procent ungefär till hälften.

Vi är inte helt utan styrmedel, tvärtom. Det är bara det att de styrmedel som vi har infört tar tid innan de börjar ge verkan. Vi har ett utsläppsgap på 6–7 miljoner ton för att nå målet till 2030. Jag ser att det målet är helt möjligt att nå.

Det kan för det första ske genom ökad inblandning av förnybart i bensin och diesel, för det andra genom ökad elektrifiering och för det tredje genom transporteffektivisering. Här säger Trafikverket att biltrafiken kan minska med 27–40 procent till 2030 utan minskad tillgänglighet bara vi har mer transporteffektiva lösningar.

Vi är inne i ett paradigmskifte när det gäller både teknik och energiförsörjning. Jag delar inte Jessica Rosencrantz oro för elförsörjningen. Vi står inför ett paradigmskifte där vi ser hur förnybart exploderar och där människor kan producera sin egen el. Det gäller inte minst till transportsektorn

och bilsektorn. Där kommer överföring, smarta elnät och smarta logistiklösningar, inte minst med automatisering, att bidra till effektiviseringen.

Prot. 2018/19:78
12 april

Svar på
interpellationer

Anf. 12 JENS HOLM (V):

Herr talman! Det är precis som ministern säger. Ny teknik räcker inte, utan vi behöver bygga ett transporteffektivt samhälle. Vi behöver i grunden skapa ett samhälle där kollektivtrafik, gång och cykel har företräde framför exempelvis bilism.

Det var därför jag ställde frågan om infrastrukturplaneringen som ministern inte svarade på. Ministern får gärna svara på den. Hur kommer det sig att regeringen 2019, med klimatlag och när vi egentligen vet allting, fortfarande planerar för nya motorvägar? Det sker trots att Naturvårdsverket och Klimatpolitiska rådet kritiserar att vi i infrastrukturplaneringen inte tar med de klimatpolitiska målen.

En väldigt rak fråga i det sammanhanget är: Anser ministern att det är förenligt med klimatomålen att bygga Tvärförbindelse Södertörn här i Stockholm för 10 miljarder kronor, vilket kommer att öka vägtrafiken och därmed utsläppen?

Kopplat till hur vi bygger ett transporteffektivt samhälle finns frågan om kollektivtrafiken. Jag tycker ibland att den glöms bort. Det är visserligen en regional och lokal fråga. Men självklart kan vi från riksdag och regering underlätta för ökat kollektivt resande. Jag anser att det är oroande att priset för att resa kollektivt har ökat mer än dubbelt så mycket jämfört med andra prisökningar i samhället. Kan vi här göra det billigare och smidigare att resa kollektivt, Isabella Lövin?

Jag välkomnar det som ministern svarar på våra interpellationer. Isabella Lövin sa att det ska investeras i produktion och distribution av biogas. Det är väldigt bra att främja biogasen. Det är bra att ministern säger att det ska investeras i produktionen. Men vem är det som ska investera i produktion av biogas och, framför allt, hur ska vi främja den produktionen?

Herr talman! Jag tror att en sådan storskalig produktion av biogas inte kan göras på annat sätt än att vi går in med statliga subventioner för att få igång en sådan produktion. Sedan kan den nog stå på egna ben efter ett antal år. Tycker ministern att det vore bra med någon form av investeringsstöd för att få igång storskalig produktion av hållbar biogas?

Herr talman! När man tittar på svaren från ministern är egentligen allting det som står i det så kallade januariavtalet, överenskommelsen med Centerpartiet och Liberalerna. Jag måste fråga ministern: Finns det några konkreta förslag för att minska utsläppen från transportsektorn som ministern har som ligger utanför januariavtalet, för jag tror inte att januariavtalet räcker till? Kan ministern ge några konkreta exempel på åtgärder som ligger utanför samarbetet med Centerpartiet och Liberalerna? Det behövs verkligen.

Anf. 13 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, statsrådet! Jag noterar att statsrådet gärna pekar finger åt tidigare regeringar. Det blir en ganska beklaglig debatt i slutändan där alla kan skylla ifrån sig på alla historiskt. Jag kan konstatera att FFF-utredningen om fossilfrihet på väg togs fram av alliansregeringen och var

det kanske viktigaste av startskotten för att få igång ett riktigt arbete vad gäller utsläppen från transportsektorn.

Ännu mer bekymrande är det att konstatera att statsrådet inte delar min oro för energiförsörjningen i Sverige. Detta är i en tid när vi får varningar från alla håll och kanter från industrin, städer och orter runt om i Sverige som tackar nej företagsetableringar. De kan inte bygga ut laddstolpar i Mälardalen för att elen inte räcker till. I det läget delar inte statsrådet min oro för energiförsörjningen.

Det finns en bred samstämmighet om att det är elektrifieringen som är en stor del, för att inte säga den största delen, av lösningen för att transportsektorn ska bli fossilfri. Att man i det läget inte kan bygga ut laddstolpar eller på andra sätt se till att få på plats ny teknik för elektrifierade transporter är bekymmersamt.

När till och med FN:s klimatpanel i sina huvudscenarier beskriver att en kraftigt ökad kärnkraft inkluderas för att nå våra klimatmål i världen ser vi att regeringen med Miljöpartiet i spetsen går i motsatt riktning och snarare vill montera ned de 40 procent som kärnkraften står för i Sverige. Samtidigt ser vi att energin kommer att behöva öka med 30 procent utifrån dagens nivåer för att lyckas elektrifiera industri och transporter.

Jag noterar att statsrådet svarar att hon inte delar min oro för energiförsörjningen. Då blir såklart min fråga om det är regeringens bedömning att energiförsörjningen inte är ett problem i Sverige i dag. Jag upprepar frågan: Har regeringen gjort någon analys av och har man någon färdplan för hur vi ska lyckas med att elektrifiera industri och transporter?

Hur ska vi lyckas ersättas både dagens 40-procentiga kärnkraft och också öka energiproduktionen med 30 procent? Finns det en analys bakom hur vi ska kunna elektrifiera våra vägtransporter, eller är det ett önsketänkande från regeringens sida?

Anf. 14 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Nu börjar frågeställarna glida över på hela Sveriges energiförsörjning. Jag trodde att vi talade om transportsektorn. Det är klart att vi har en utmaning, framför allt när det handlar om kraftnätet och distribution. Där behöver vi bygga ut mer överföringskapacitet i landet så att vi ska klara ett förnybart energisystem.

Såvitt jag vet står Moderaterna fortfarande bakom energiöverenskommelsen där vi har ett mål om 100 procent förnybart till 2040. Tills annat meddelas är det vad riksdagen står bakom. Det har nu också möjliggjort att exempelvis vindkraften byggs ut i Sverige. Den kommer att stå för 25 procent av Sveriges elförsörjning inom fyra år. Om vi inte drar undan incitamenten för vindkraften beräknas den kunna stå för 50 procent av Sveriges elförsörjning till just 2040.

Vi har 40 procent förnybar vattenkraft. Det är inte så att vi förbjuder ny kärnkraft i energiöverenskommelsen. Det tror jag att Jessica Rosenkrantz vet. Vad vi säger är att vi inte ska gå in med enormt stora subventioner till att bygga ny kärnkraft. Nedläggningen av Ringhals 1 och 2 beror på att de är föråldrade och osäkra. Att uppdatera de reaktorerna skulle kosta 1–1 ½ miljard per reaktor. Sverige har i dag ett energiöverskott. Vi är nettoexportörer av el.

Det är därför jag säger att jag inte i närtid är orolig för Sveriges energiförsörjning. Vi behöver dock stabila förutsättningar för våra kraftbolag

och för energisektorn, och det kan vi åstadkomma genom politiken. Vad energiöverenskommelsen har gjort är att frisläppa en enormt stor investeringsvilja hos kraftindustrin där man vet att det finns en stabil förutsättning för de investeringar som behöver göras här och nu.

Om vi nu gör allting väldigt osäkert kanske vi bromsar upp dessa investeringar med följden att skattebetalarna sedan kommer att behöva gå in med mångmiljardbelopp för att investera i osäker kärnkraft som, om vi tar ett sådant beslut, förmodligen inte kommer att kunna vara färdigbyggd på flera decennier. Det är erfarenheten från Finland, och det är erfarenheten från Storbritannien. Jag tycker därför att det som Jessica Rosencrantz säger leder väldigt fel.

Jag delar Jens Holms otålighet, och jag är väldigt glad över att siffror i dag visar att exempelvis flygresandet i Sverige har gått ned med nästan 5 procent första kvartalet. Detta visar på hur viktigt det är med beteendeförändringar och att vi lyfter upp problematiken på bordet.

När det gäller de preliminära siffrorna för ökning i godstrafiken under förra året är jag övertygad om att transportköparna måste ta ett större ansvar. Vi måste lyfta upp att det här är ett problem, och de som köper transporter måste också vara villiga att betala något mer för att transporten ska gå på järnväg och inte på tunga långtradare.

När det gäller vägslitageavgift står det i januariavtalet att vi ska ha en miljöstörande avgift eller skatt som ersätter Eurovinjetten.

Angående infrastrukturplaneringen är vi överens om att vi behöver se över all relevant lagstiftning så att den är kompatibel och går hand i hand med klimatlagen. Vi kan inte styra åt olika håll, för då kommer vi inte att komma fram.

Därför är det viktigt att vi tittar på alla beslut, men jag vill också påpeka att infrastrukturen har historiskt höga investeringar i just kollektivtrafik och järnväg.

(TALMANNEN: Som statsrådet noterade handlar debatten om utsläpp från vägtrafiken.)

Anf. 15 JENS HOLM (V):

Herr talman! Tack för det påpekandet! Kärnkraftsdebatten kan vi ta någon annan gång. Det är så otroligt viktigt att fokusera på minskade utsläpp från vägtrafiken, och det är oroväckande att de ökade förra året.

Jag tackar för svaret från ministern angående infrastrukturplaneringen. Jag tolkar det som att det finns möjligheter att stoppa ett projekt som Tvärförbindelse Södertörn om det visar sig att det spräcker våra klimatmål. Jag hoppas också på en framtida infrastrukturplan med investeringar som helt och hållet har integrerat våra klimatmål.

Jag hoppas även på ett tydligare styrsystem för kollektivtrafiken så att vi kan göra den billigare och mer tillgänglig för människor så att vi kan resa mer kollektivt.

När det gäller frågan om förnybara biodrivmedel och hur vi ska kunna producera dem, i synnerhet biogasen, har jag fortfarande inte fått svar. Jag hoppas på någon form av produktionsstöd från centralt håll så att vi kan bygga upp en inhemsk marknad för biogas.

I ljuset av det är det också viktigt att regeringen, och ministern i synnerhet, tar strid i Bryssel för att vi ska kunna ha en fortsatt skattenedsättning på förnybara biodrivmedel. Detta har vi inte fått något svar på än så länge, men ministern har fortfarande chansen att svara på det.

Överlag tycker jag att det har varit en klargörande debatt som visar att vi måste fortsätta att trycka på regeringen för fler åtgärder som kan minska utsläppen från transportsektorn. Det som står i januariöverenskommelsen räcker inte på långa vägar. Vi behöver fler åtgärder för att minska dessa utsläpp, och jag hoppas på det i framtiden.

Anf. 16 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Avslutningsvis kan jag säga att jag blir bekymrad när vi kommer längre från att nå våra klimatmål för varje år som går. Med regeringens vårändringsbudget återgår vi till en spretig symbolpolitik, där som sagt sju av åtta åtgärder från regeringens sida tidigare har kritiserats av expertmyndigheterna för bristande effektivitet.

Vi ser att det som regeringen satsar kanske mest pengar på, Klimatkli-
vet, har dömts ut av Riksrevisionen för att ”stödet inte är en del av en kost-
nadseffektiv styrmedelskombination för att nå det svenska klimatmålet till
2030”. Det är ganska starka ord från Riksrevisionen.

Samtidigt som vi ser denna återgång till en spretig symbolpolitik som
för oss längre från våra klimatmål kan jag efter dagens debatt konstatera
att det trots allt saknas ett helhetsperspektiv kring hur vi ska nå både ökad
biodrivmedelsanvändning, om jag återvänder till Jens Holms många frå-
gor, och inte minst hur vi ska kunna uppnå en elektrifiering av transport-
sektorn.

Regeringen avskaffar den satsning på laddstolpar längs med Sveriges
vägar som vi i Moderaterna och Kristdemokraterna har med i vår budget.
Samtidigt tar man inte riktigt oron på allvar från de många delar av landet
som rapporterar att man på sina håll inte kan bygga ut laddstolpar på grund
av elbrist i systemet i dag. I det längre perspektivet saknas analys av hur
vi på riktigt kan säkerställa att det finns tillräckligt mycket el och energi
för att 2030 ha helt eller delvis elektrifierade transporter.

Det är alltså ett medskick till regeringen att ta den här frågan på större
allvar än vad jag upplever att man gör i dag och att gärna återkomma till
riksdagen med en samlad plan och strategi för hur vi på riktigt kan elekt-
rifiera vår transportsektor. Det krävs om vi ska vända på utvecklingen som
den ser ut i dag och faktiskt komma närmare klimatmålen och inte längre
ifrån dem.

Anf. 17 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Att få ned utsläppen från transportsektorn handlar om tre
olika delar. Vi har en plan för hur vi ska få ned utsläppen med 70 procent,
och vi är halvvägs där med de styrmedel som vi har i dag. Vi behöver öka
ambitionen i reduktionsplikten, och detta är regeringen på väg att se över.
Vi behöver fortsätta att bygga ut laddinfrastrukturen i hela landet och
också effektivisera bonus–malus-systemet och se till så att vi får över mer
transporter på kollektivtrafik genom det tredje benet, som är effektivise-
ring.

Jag tror att om vi med gemensamma ansträngningar arbetar åt det hållet så kommer vi att komma dit. Det kommer att vara tufft. Vi har börjat alldeles för sent. Men under den förra mandatperioden lade vi grunden till reformer som gör att vi på alla de tre benen kommer att kunna minska utsläppen.

Stadsmiljöavtalen kommer nu också att inkludera godstransporter inom städerna. Vi har en miljökompensation för dem som flyttar över gods från långtradare till järnväg för att göra det mer attraktivt. Vi tillsätter en nationell samordnare för att se till att få mer smarta intermodala sätt att flytta över gods från vägar till sjöfart och järnväg.

Vi har en strategi för hur vi ska nå dit, och jag och infrastrukturministern kommer att sätta oss ned med alla aktörer för att se hur vi kan få ännu större fart i omställningsarbetet. Jag noterar att åkeribranschen i förra veckan lanserade Fair Transport. Bättre miljöupphandlingar i transporter tror jag blir en väldigt viktig del.

Biogasen ger vi redan stöd till genom Klimatklivet, och det kommer vi att fortsätta att göra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2018/19:167 om felaktiga utbetalningar från a-kassan

Anf. 18 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Erik Bengtzboe har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen tänker vidta för att säkerställa att Arbetsförmedlingen fullföljer sitt uppdrag.

Med anledning av Erik Bengtzboes fråga vill jag inledningsvis framhålla följande.

Arbetsförmedlingens kontrollarbete är en central och mycket viktig del i arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring.

Ett väl fungerande kontrollsystem är viktigt av flera skäl: dels för att säkerställa att en arbetssökande faktiskt vidtar de åtgärder som förväntas av hen i syfte att finna ett nytt arbete, dels för att underlätta för Arbetsförmedlingen i dess arbete med de arbetssökande. Ett väl fungerande kontrollsystem är självklart också viktigt för legitimiteten för arbetslöshetsförsäkringens, och det är därför av vikt att Arbetsförmedlingen tar sitt uppdrag, att säkerställa arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring, på största allvar.

Som Erik Bengtzboe säkert redan känner till gav regeringen 2016 i uppdrag åt Delegationen mot överutnyttjande av och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen att genomföra omfattningsstudier avseende felaktiga utbetalningar från de aktuella systemen inom områden där det finns väsentliga risker för detta och där sådana studier saknas eller är inaktuella. I december 2017 gav regeringen också Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring i uppdrag att granska Arbetsförmedlingens kontrollarbete inom arbetslöshetsförsäkringens och inom de arbetsmarknadspolitiska programmen. Båda rapporterna konstaterar som sagt brister i Arbetsförmedlingens kontrollfunktioner.

Arbetsförmedlingens ledning är ansvarig för att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt. Det är angeläget att Arbetsförmedlingen säkerställer att brister i hanteringen åtgärdas. Jag kommer att följa hur myndigheten tar sig an denna uppgift och kommer att se över behovet av åtgärder.

Frågan om kontrollen av arbetssökande kommer också att hanteras inom ramen för arbetet med att reformera Arbetsförmedlingen. I det arbetet kommer det att vara viktigt att upprätta en ändamålsenlig organisation av kontrollen av arbetssökande.

Anf. 19 ERIK BENGTZBOE (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen konstaterar alltså att uppemot en halv miljard kronor bara 2017 felaktigt har betalats ut från a-kassan. Det är ytterst allvarligt. Det handlar i förlängningen om arbetstagens inbetalade avgifter till a-kassan, och det handlar också om stora summor skattepengar som inte har gått till det de ska gå till. Det bör vara någonting som oroar regeringen, det bör vara någonting som leder till åtgärder och det bör vara någonting som man ser ganska allvarligt på när upp till en halv miljard kronor per år rullar på ett felaktigt sätt.

För det första är det – precis som statsrådet är inne på, herr talman – avgörande för legitimiteten för det svenska systemet och den svenska modellen. Vi har ur ett internationellt perspektiv generösa försäkringar för att säkerställa att det finns en omställning för människor rent ekonomiskt vid tider av arbetslöshet. Det förutsätter att man står till arbetsmarknadens förfogande, att man aktivt söker arbete och att man gör sig själv anställbar och därmed behåller en fot inne på arbetsmarknaden i stället för att slås ut.

Att IAF då konstaterar att uppemot var tredje person lämnar felaktiga uppgifter om att man söker jobb och därför också får felaktiga utbetalningar är ytterst allvarligt. Men vad som är ännu mer allvarligt är att den största felkällan till att det sker felaktiga utbetalningar är just att den statliga myndigheten Arbetsförmedlingen inte följer det regelverk som riksdag och regering har satt upp.

För det andra leder detta, herr talman, också till stora problem för hur svensk arbetsmarknadspolitik fungerar. Vi vet att en av de viktigaste åtgärderna för att säkerställa att människor får jobb är att man aktivt står till arbetsmarknadens förfogande, att man söker jobb, att man är tillgänglig och att man inte gradvis rör sig allt längre bort från arbetsmarknaden från det att man förlorar sin anställning. Att då regelverket så flagrant bortses ifrån får därmed allvarliga konsekvenser – inte bara för legitimiteten för systemet, inte bara för finanserna för a-kassan och staten, utan också för de reella möjligheterna för arbetslösa att få jobb.

När det är alldeles för enkelt att fuska, när man inte behöver söka jobb och när Arbetsförmedlingen dessutom inte gör de kontroller den ska göra och inte följer upp på det sätt den ska leda det helt enkelt till att människor inte följer regelverket. Det leder också till att människor inte får de stödåtgärder och de insatser från Arbetsförmedlingen som de ska få, som de har rätt till och som är viktiga – vilket inte minst det ansvariga statsrådet brukar påpeka – för att arbetssökande ska komma närmare arbetsmarknaden.

Min fråga till statsrådet kvarstår, herr talman: Ser statsrådet verkligen inget behov alls, med de ganska allvarliga uppgifter som nu har upprepats

ett antal år, att reagera och se till att Arbetsförmedlingen faktiskt följer det regelverk som finns?

Prot. 2018/19:78
12 april

Svar på
interpellationer

Anf. 20 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag delar Erik Bengtzboes syn på allvaret i detta. Självklart måste vi agera, vilket jag också sa i mitt interpellationssvar. Det är naturligtvis helt oacceptabelt att Arbetsförmedlingen inte rapporterar till a-kassorna när personer missköter sitt arbetssökande.

Man har ju också granskat a-kassornas arbete och där inte funnit några stora avvikelser. Det stora problemet är Arbetsförmedlingen, som inte rapporterar vidare.

Det här är viktigt av flera skäl och därför allvarligt när det inte följs. Försäkringen är ju uppbyggd på att vi har en sanktionstrappa. Om du missköter ditt arbetssökande ska du få en varning, vilket i normalfallet leder till att du börjar söka arbete mer och till att chansen att få ett arbete ökar. Om du fortsätter att missköta ditt arbetssökande eller missköter det mer gravt blir det utökade sanktioner. Därför är det väldigt allvarligt när Arbetsförmedlingen inte rapporterar in det man ser i form av brister i de arbetslösas arbetssökande.

Jag tar mycket allvarligt på den här frågan. Det är självklart oacceptabelt att det är på det här sättet. Det var därför regeringen – det vill jag ändå påpeka – gav det här uppdraget till Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen för ett drygt år sedan: just för att vi misstänkte att de här bristerna fanns. Nu har allvaret i detta påvisats, och det är självklart att det måste leda till åtgärder.

Anf. 21 ERIK BENG TZBOE (M):

Herr talman! Det uppskattas att statsrådet konstaterar det. Men i svaret konstaterar också statsrådet att man helt enkelt får följa frågan framåt och att några åtgärder just nu inte är aktuella. Åtminstone har man inte planerat att vidta några åtgärder, trots att man i flera år har misstänkt att de här bristerna finns och nu har fått se dem svart på vitt. Det tycker jag är tämligen allvarligt. Jag tycker att regeringen borde ha lite mer långsiktighet i det hela.

Herr talman! Statsrådet hänvisar i sitt svar till att en del av lösningen är det allmänna arbetet med att nu reformera Arbetsförmedlingen och att Arbetsförmedlingen kommer att få en ny roll där detta ska följas upp. Så är det: Arbetsförmedlingen står inför en stor reform till följd av januariöverenskommelsen mellan fyra partier. Arbetsförmedlingen ska bli en smal expertmyndighet som har som sin främsta uppgift att just genomföra kontroller, det som man uppenbarligen misslyckas med.

Tycker statsrådet att svenska folket och Sveriges riksdag kan känna sig trygga med en reform där detta uppdrag ska gå till en myndighet som uppenbarligen misslyckas med det i dag?

Anf. 22 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill upprepa att det är självklart att åtgärder behövs. Det är oacceptabelt att vi har denna nivå på underlåtenhet att rapportera in till a-kassorna när människor inte följer regelverket. Det är självklart att åtgärder behövs.

I första hand är det naturligtvis Arbetsförmedlingen som ska vidta de åtgärderna. Det är en myndighets skyldighet att följa regelverket. Det är naturligtvis myndighetsledningen som är ytterst ansvarig för att myndigheten följer det regelverk som politiken har beslutat om. Så är det. Där måste ansvaret ligga.

Jag vill dock också peka på att det med den reformering av Arbetsförmedlingen som vi nu genomför blir ett ökat fokus på kontrollfrågorna. Självklart kommer bakgrunden från den här rapporten att vara en viktig del i hur vi utformar arbetet framöver för att säkerställa en god kvalitet i kontrollfunktionen.

Anf. 23 ERIK BENG TZBOE (M):

Herr talman! Det är sannerligen så att det svenska rättssystemet och den svenska modellen ser ut på ett sådant sätt att det är myndigheter som är ansvariga. Men det är också regeringen som är ansvarig för myndigheterna. Det är inte så att Sveriges riksdag kan tillkalla sig generaldirektören och låta honom svara på frågor. Det är faktiskt ansvarigt statsråd som måste se till att myndigheterna fullföljer sitt uppdrag på det sätt som de ska göra.

Statsrådet hänvisar till diffusa åtgärder i ett läge där en halv miljard årligen rullar ut ur a-kassorna. Det känns som att det finns en hel del här som regeringen skulle kunna ta tag i. Det gäller framför allt i ett läge där vi konstaterar att svensk arbetsmarknad, herr talman, blir alltmer tudelad. Samtidigt som högkonjunkturen rullar på och arbetslösheten sjunker i stora breda grupper kan vi konstatera att arbetslösheten biter sig fast för andra.

Det är uppenbart att vi med nödvändighet behöver bli bättre på att ge stöd och på att utbilda och matcha människor för att de lättare ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden. Och det är uppenbart, herr talman, att de verktyg och den politik som behövs saknas hos den nuvarande regeringen.

Arbetsförmedlingen och dess funktion samt a-kassans funktion är grundläggande i detta tillsammans med att man har en välfungerande kompetensförsörjning som gör att vuxna människor faktiskt kan ta sig in på arbetsmarknaden. Det handlar om att kompetensväxla och kompetensförstärka när den kompetens man har blir otillräcklig för arbetsmarknaden.

Mot bakgrund av detta, herr talman, är det extra oroväckande att man i den budget som regeringen precis har lagt fram drar bort en halv miljard kronor från Sveriges kommuner när det gäller anslagen till just vuxenutbildning.

Herr talman! Regeringen pratar om åtgärder. Jag tror att riksdagen skulle uppskatta om de faktiskt också kom på plats.

Anf. 24 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är självklart att det behövs åtgärder – jag har redan sagt det. Jag ser väldigt allvarligt på detta. Det behövs förändringar för att myndigheten bättre ska leva upp till och följa det regelverk som man är tvungen att följa. Det ansvaret åvilar myndighetens ledning. Men det är självklart alltid jag, som arbetsmarknadsminister, och regeringen som är ytterst ansvariga, och vi tvekar inte att vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 25 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Louise Meijer har frågat mig varför jag har dröjt med att presentera lagstiftning inför riksdagen som säkerställer att återvändande IS-terrorister ställs inför rätta.

Regeringen har genomfört en historisk utvidgning av det straffbara området för terrorismrelaterade handlingar. Det är tack vare våra lagstiftningsinitiativ som Sverige i dag har en väl utvecklad och effektiv strafflagstiftning på terrorismområdet. Så såg det inte ut när vi tillträdde 2014 efter en åtta år lång borgerlig regering.

På vårt initiativ har bland annat ett särskilt straffansvar för terrorismresor och mottagande av terrorismutbildning införts. Det har också blivit straffbart att finansiera en terrorist eller en terroristorganisation. Även terroristbrottet som sådant har utvidgats.

Tidigare i år beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag om ett särskilt straffansvar för den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen. I lagrådsremissen föreslogs också ett särskilt straffansvar för den som utan att delta i en terroristorganisation har samröre med en sådan organisation.

Lagrådet gör inte samma bedömning som den utredare vars förslag låg till grund för lagrådsremissens förslag och en majoritet av de remissinstanser som yttrade sig över utredarens förslag utan menar att förslaget innebär en begränsning av den grundlagsskyddade föreningsfriheten. Vi arbetar därför i högt tempo vidare med det andra förslaget i lagrådsremissen, som innebär att det ska vara straffbart att ha samröre med en terroristorganisation. Det kan till exempel handla om att ta befattning med utrustning eller fordon för en terroristorganisations räkning eller om att hyra ut lokaler eller mark till en sådan organisation.

Vi har också nyligen presenterat två lagförslag för att ytterligare stärka förutsättningarna för att bekämpa brottslighet kopplad till terrorism. Det första förslaget innebär att Säkerhetspolisen och Nationella operativa avdelningen i Polismyndigheten ska få en utökad tillgång till uppgifter från signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Det har stor betydelse för möjligheten att bedriva underrättelseverksamhet avseende internationell terrorism.

Det andra förslaget gäller nya regler om datalagring för brottsbekämpande ändamål. Förslaget innebär att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen återfår ett av de viktigaste verktygen för att förhindra och utreda allvarlig brottslighet. Att de brottsbekämpande myndigheterna får tillgång till digitala spår är avgörande för att man ska kunna öka tryggheten och bekämpa de mest allvarliga gärningarna, som till exempel terroristbrott.

I Sverige, liksom i andra rättsstater världen över, finns en grundläggande princip som säger att ingen får dömas till straff eller annan brottspåföljd för en gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den begicks. Detta innebär att de personer som under 2013 och 2014 reste till Syrien i syfte att strida för IS inte kan dömas för att då ha genomfört en så kallad

terrorismresa. Låt mig då påpeka att det var Louise Meijers eget parti som satt vid makten mellan åren 2006 och 2014.

Däremot finns det självfallet ett flertal andra brott som kan vara aktuella för dem som återvänder från striderna i Syrien. Det är till exempel terroristbrott, förberedelse till terroristbrott, rekrytering till terrorism, krigsförbrytelse, mord och våldtäkt – för att nämna några.

För oss är arbetet med att förebygga, upptäcka och lagföra handlingar kopplade till terrorism högprioriterat. På regeringens initiativ gör en utredning just nu en översyn av den straffrättsliga terrorismlagstiftningen. I uppdraget ingår bland annat att lämna förslag på straffskärpningar för alla brott som omfattas av terrorismlagstiftningen.

Sammanfattningsvis instämmer jag inte i Louise Meijers påstående om att jag har dröjt med att presentera lagstiftning inför riksdagen som säkerställer att återvändande misstänkta IS-terrorister ställs inför rätta. Det är precis just detta vi har gjort sedan vi tillträdde i oktober 2014.

Anf. 26 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Sverige ligger hela tiden steget efter när det kommer till terrorlagstiftning. Det är för mig och för de allra flesta svenskar, tror jag, helt ofattbart.

Åren 2013 och 2014 var resorna till Syrien som mest omfattande. Sverige kriminaliserade terrorresor först år 2016, det vill säga två år efter att de allra flesta åkt ned till IS.

Sedan 2014 har flera personer som anslutit sig till IS återvänt till Sverige. Säpo räknar med att det är ungefär 150 stycken. Ännu har vi inte ens en lag om deltagande och samröre på plats, en lag som effektivt kan göra att dessa personer döms.

Sverige är ständigt steget efter. Andra länder har en mer vaken inställning. I Storbritannien döms IS-återvändare till fängelse och kan dessutom fråntas sitt brittiska medborgarskap. Likaså kan IS-terroristers medborgarskap dras in i Danmark och i Nederländerna. I Finland, Belgien och Tyskland planeras lagförslag för att göra detta möjligt. I Norge är deltagande i eller samröre med terroristorganisation kriminaliserat. Norska säkerhetspolisen uppger att drygt hälften av dem som återvänt till Norge sitter frihetsberövade. I Danmark är det möjligt att döma människor för främjande av, anstiftande av eller medhjälp till terrorbrott. Detta har gjort att de flesta återvändare fällts. I Frankrike döms som regel alla återvändare till fängelse. Det spelar ingen roll om de stridit för IS eller om de bara deltagit i någon hjälpfunktion, exempelvis som IS-fru.

Hur är det då i Sverige? Jo, här kallas återvändarna till ett frivilligt samtal med Säpo.

Regeringen tillsatte en utredning i maj 2017 för att utreda ett införande av kriminalisering av deltagande i och samröre med terrororganisation. Utredningen var klar redan i december 2017. Sedan blev utredningen ligande i en byrålåda på Regeringskansliet, som jag förstår det. Först över ett år senare skickades förslaget till Lagrådet, och nu säger Lagrådet att den lagtekniska lösning som regeringen valt inte håller.

150 personer har återvänt från IS. Minst 100 till förväntas komma tillbaka förr eller senare. Fortfarande har vi ingen lagstiftning på plats som effektivt kan straffa dessa människor.

Min fråga till statsrådet Morgan Johansson, som varit ansvarigt statsråd sedan 2014, är därför: Varför dröjde regeringen med att lämna en lagrådsremiss angående att kriminalisera deltagande i och samröre med terrororganisationer i över ett års tid?

Anf. 27 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Som Louise Meijer påpekar i sin interpellation startade kriget i Syrien 2011. Antalet som reste från Sverige till konfliktområdet ökade 2013 och 2014.

I valrörelsen 2014 sa Moderaterna att de skulle förbjuda och kriminalisera dessa terrorismresor. Sedan förlorade de valet. När jag klev in genom dörrarna på Justitiedepartementet frågade jag tjänstemännen: Vad har de gjort hittills? Har det vidtagits några som helst åtgärder för att kriminalisera terrorismresorna? Tjänstemännen fick titta ned i golvet och säga: Nej, det har det inte.

Det var inte deras fel. Det var helt enkelt så att den politiska ledningen, min företrädare Beatrice Ask under ledning av Fredrik Reinfeldt, inte hade gett några som helst uppdrag för att kriminalisera detta. Inga utredningsdirektiv, inga utredningar och ingen lagstiftningsprocess över huvud taget startade. Jag fick börja från början då, hösten 2014, trots att det som sagt hade rests som värst 2013 och 2014.

Vad har vi då gjort under den här perioden? Terrorismresorna är kriminaliserade sedan 2016; det stämmer. Det var en effekt av den process som jag drog igång 2014. Det tar ett par år att ta fram lagstiftning.

Vi har kriminaliserat att ta emot utbildning. Tidigare var det bara kriminellt att ge terrorismutbildning; det var inte förbjudet att ta emot den. När jag tillträdde var det alltså i princip straffritt att åka utomlands och utbilda sig till terrorist, och den dåvarande regeringen hade inte gjort någonting åt det. Men nu är det kriminaliserat att också ta emot utbildning.

Dessutom har vi utvidgat rubriceringen för terrorfinansieringsbrottet. Det har pågått en rättegång i Solna som har handlat om terrorismfinansiering. Det är just den lagstiftning som vi införde 2016 som nu prövas. Nu behöver man inte visa att någon har finansierat ett enskilt terroristbrott; det räcker att man kan visa att någon har finansierat en organisation. Vi har alltså utvidgat denna brottsrubricering.

Vi tog dessutom initiativ till två blocköverskridande överenskommelser med ett stort antal förslag under förra mandatperioden, 2015 och 2017. Moderaterna var med i dessa samtal. Vi var överens i varje steg som vi skulle ta och om vilka steg vi skulle ta. Det var 2017 som vi gick fram med detta utvidgande så att vi också skulle ta med deltagandebrott och samröresbrott. En utredare blev sedan tillsatt för att klara detta.

Vi har dessutom kraftigt förstärkt resurserna till både Säkerhetspolisen och polisen. Vi har starkare lagstiftning nu än vad vi någonsin har haft på terrorismområdet, och vi har mer resurser som anvisas till detta än någonsin tidigare.

På väg fram till riksdagen är nu en ny lagstiftning om datalagring. Det innebär att man i ökad utsträckning kan ta reda på vem som har ringt till vem, vid vilka tillfällen och var man då befann sig. Denna lagstiftning är på väg fram. Vi är också på väg fram med en ny lagstiftning om signalspanning, så att man kan fortsätta att inhämta information från FRA även efter

Prot. 2018/19:78
12 april

Svar på
interpellationer

det att man har öppnat en förundersökning. Det är också oerhört viktigt. Vi är även på väg fram med ett nytt hemligt tvångsmedel: hemlig data-avläsning. Det ligger på bordet.

Vi jobbar dessutom med frågan om deltagande- och samröresbrottet. Som jag säger i mitt svar försöker vi nu hitta en väg som gör att vi lever upp till kraven i regeringsformen. Jag är justitieminister, och jag tänker följa grundlagen. Vi kan inte lägga ett förslag på riksdagens bord som bryter mot grundlagen. Men vi har tagit initiativ till samtal, bland annat med Moderaterna, för att se hur vi gemensamt kan hitta en väg framåt. Jag hoppas att vi kommer att vara konstruktiva också i denna process.

Anf. 28 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Morgan Johansson säger i sitt svar på min interpellation att Sverige i dag har en väl utvecklad och effektiv strafflagstiftning på terrorismområdet. Jag undrar om han verkligen menar det han säger. När IS-återvändare kommer till Sverige kallas de till ett frivilligt samtal med Säpo – ett frivilligt samtal med Säpo!

Jag förstår att Morgan Johansson gärna pratar om Alliansens tid i regeringen; det brukar han göra. Men det var för mer än två mandatperioder sedan. Jag förstår också att Morgan Johansson är stolt över de reformer han faktiskt har genomfört. Men det är för lite och för sent.

Förslaget om datalagring var klart i oktober 2017. Förslaget om signalspaning var klart i augusti 2018. När det gäller förslaget om hemlig data-avläsning var utredningen klar i november 2017, men ännu har inget lagförslag presenterats.

Flera av de åtgärder som Moderaterna och regeringen kom överens om både 2015 och 2017 är fortfarande inte genomförda. Man kan inte beskriva det på något annat sätt än att regeringen har dröjt med effektiv lagstiftning på området.

Jag måste därför fråga statsrådet: Är han nöjd med hur långt Sverige har kommit hittills när det kommer till effektiv lagstiftning mot terrorism?

Anf. 29 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Ingen regering har stärkt terroristlagstiftningen på samma grundläggande sätt som vi har gjort under vår mandatperiod. Ingen har tagit lika många initiativ, och ingen har satt av lika mycket resurser till terrorismbekämpning som vi har gjort. Ingen har tidigare lyckats sluta så många och omfattande blocköverskridande överenskommelser om vad vi ska göra som vi gjorde under förra mandatperioden.

Det är klart att man aldrig kan vara nöjd när man vet att saker och ting ska fortsätta. Men man måste också ta saker och ting i sin ordning, och man måste se till att få fram lagstiftning som faktiskt fungerar.

Nu tycker Louise Meijer att det har tagit alltför lång tid att få ut lagförslagen på remiss och att ta fram en lagrådsremiss. Då glömmar hon bort att denna kammare avsatte oss som regering direkt efter valet i september. I praktiken gick hela hösten åt till regeringsbildningsfrågeställningen, och vi kunde inte ta några initiativ under denna period. Det är så det fungerar.

Men så fort regeringsknuten var upplöst och vi var tillbaka i regeringsställning igen kunde vi se till att färdigställa förslagen, och nu kan vi gå först till Lagrådet och sedan till riksdagen. Jag hade naturligtvis mycket

hellre suttit kvar och inte blivit avsatt som minister i höstas. Då hade vi inte tappat den här tiden, men så blev det till slut. Nu gäller det att se till att fortsatt ha högsta fart. Vi kommer som sagt inom kort med ett omarbetat förslag när det gäller samröresbrottet.

Vi lyfter också i samtalen med de andra partierna just frågeställningen om hur föreningsfriheten ska tolkas. Det som gjorde att Lagrådet kom att ha invändningar mot vårt ursprungsförslag var bland annat formuleringen i regeringsformen 2 kap. 24 §, där föreningsfriheten slås fast. Lagrådet gör tolkningen att det inte spelar någon roll vilken verksamhet en förening ägnar sig åt; den är fortfarande skyddad av föreningsfriheten i regeringsformen.

Jag kan sannerligen ifrågasätta om det är rimligt, för det innebär att oavsett om en förening ägnar sig åt att samla frimärken eller åt att spränga folk i luften är den fortfarande skyddad i regeringsformen på precis samma sätt som förening betraktad. Därför har jag öppnat upp för att göra en översyn också i denna del.

Vi tar dock det här i två delar, för om vi ska ändra regeringsformen kommer det att dröja ända fram till 2023. Fram till dess gäller det att ta fram en lagstiftning som i så stor utsträckning som möjligt kriminaliserar alla gärningar som underlättar och stärker terroristorganisationer på olika sätt. Det är därför vi nu arbetar på ett nytt lagförslag.

När vi är färdiga med det – vilket vi kommer att vara inom kort – kommer vi naturligtvis att vilja ha ett samtal med de andra partier som står bakom terroristöverenskommelserna. Moderaterna är ett av dem, och jag hoppas att vi kan fortsätta att föra en konstruktiv diskussion om hur processen ska föras framåt.

Min bestämda inriktning och uppfattning är att vi ska kriminalisera så många gärningar som möjligt som underlättar och stärker terroristorganisationer.

Anf. 30 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Jag ifrågasätter inte justitieministerns intentioner; jag ifrågasätter däremot hans tempo. 41 kommuner riskerar att få ta emot IS-återvändare. 4 av dessa är skånska kommuner, varav en kommun alltså är Lund. I lilla pittoreska, akademiska Lund, där både jag och justitieministern bor tillsammans med tusentals studenter och andra lundabor, kommer det alltså att finnas IS-återvändare.

Ingen som har återvänt har blivit dömd. Det enda som händer är att de kallas till ett frivilligt samtal med Säpo. Det kan väl ändå inte vara en effektiv strafflagstiftning.

Förtjänar inte Sverige bättre? Förtjänar inte Sverige och våra invånare att IS-återvändare sätts bakom lås och bom? Och om justitieministern tycker det – varför har han då inte sett till att sådan lagstiftning finns på plats?

Anf. 31 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi har redan, som jag har sagt, förstärkt terroristlagstiftningen mer än någon annan regering har gjort. Och vi har gjort det i samarbete med oppositionen, däribland Moderaterna. Frågorna om deltagandebrott och samröresbrott finns med i den senaste överenskommelsen, som

vi gjorde 2017. Då tillsatte vi utredningen, och det är förslaget från just denna utredning som vi nu arbetar med.

Det är klart att jag hellre hade sett att saker och ting hade satts i rullning vid det tillfälle då det verkligen restes som allra mest. Men återigen: När jag klev in på Rosenbad i oktober 2014 fanns ingenting av detta ens påbörjat. Vi fick börja från början.

Det är en felaktig beskrivning att säga att det enda som händer är att de kallas till ett frivilligt samtal. Om det finns information som visar att det har begåtts brott utomlands syftar Säkerhetspolisens och polisens verksamhet till att väcka åtal. Det får man titta på fall för fall. Min bestämda uppfattning är att man får titta på om det finns brott i andra länder som de som har kommit tillbaka, eller de som är på väg tillbaka, kan bindas till. I det läget vet vi att svenska domstolar har en vidsträckt jurisdiktion och kan döma för brott begångna utomlands. Det har också skett.

Det är en felaktig beskrivning att säga att det enda som händer är att de kallas till ett frivilligt samtal. Det är tvärtom. Säkerhetspolisen ser mycket allvarligt på dessa frågor, och de följer individerna noga. Om de kan bindas till brott kommer också åtal att väckas.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2018/19:119 om otryggheten i samhället

Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Herr talman! Louise Meijer har frågat inrikesministern vilka åtgärder han avser att vidta för att stävja utvecklingen av sexualbrott och personrån. Arbetet i regeringen är så fördelat att interpellationen har överlämnats till mig.

Det är naturligtvis helt oacceptabelt att så många kvinnor i Sverige, trots decennier av jämställdhetsarbete, fortfarande utsätts för allt från grova våldtäkter till oönskade sexuella närmanden från män som inte förstår var gränserna går. Det här synliggjordes inte minst i och med metoo-debatten och är ett skrämmande exempel på att vi har mycket arbete kvar att göra för att uppnå jämställdhet.

Under de senaste decennierna har vi sett en kontinuerlig ökning av antalet polisanmälda sexualbrott. Under de senaste fem åren har även den självrapporterade utsattheten för sexualbrott ökat, enligt Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning, NTU. Det kan finnas flera orsaker bakom ökningarna, som en faktisk ökning av brottsligheten och förändringar i lagstiftningen. Normförändringar och ökad medvetenhet i samhället kan dessutom medföra att fler är beredda att både polisanmäla olika former av övergrepp och berätta om dem i en frågeundersökning som NTU.

För att få mer kunskap om utvecklingen av sexualbrotten har regeringen gett Brottsförebyggande rådet i uppdrag att belysa orsakerna till ökningarna av såväl anmälda brott som den självrapporterade utsattheten. Uppdraget kommer att redovisas i slutet av maj.

Louise Meijer tar också upp personrån i sin interpellation. När det gäller personrånen i Lund vet jag att Polismyndigheten har genomfört flera riktade insatser. Man har till exempel förstärkt närvaron runt brottsutsatta platser och har ett nära samarbete med kommunen och andra berörda aktörer.

Rättsväsendets insatser för att utreda och lagföra gärningspersoner är naturligtvis viktiga för båda dessa brottstyper. Regeringen har vidtagit många åtgärder för att öka möjligheterna att lagföra fler brott. Vi genomför en stor satsning på att öka antalet polisanställda. Vi har skärpt lagstiftningen vad gäller sexualbrott och vapenbrott. Vi har höjt minimistraffet för grovt olaga hot och grovt rån. Vi har också en ny kamerabevakningslag som gör det lättare för Polismyndigheten att få tillstånd till kamerabevakning i brottsbekämpande syfte. Vi har dessutom tillsatt en utredning som har föreslagit att polisen inte längre ska behöva ansöka om tillstånd, det vill säga för kamerabevakning. Det förslaget bereds nu.

Polismyndigheten har under lång tid arbetat för att öka uppkläringen av sexualbrott. Exempelvis har man tillsammans med Åklagarmyndigheten nyligen gjort en tillsyn av polis och åklagares hantering av sexualbrott och våld i nära relationer. Polismyndigheten har också tagit fram en ny utbildning för utredare av sexualbrott. Myndigheten redovisar nu fler ärenden till åklagare både när det gäller våldtäkter och när det gäller sexualbrott som helhet. Antalet redovisade våldtäktsärenden ökade med 25 procent förra året. Antalet redovisade sexualbrottsärenden ökade med 21 procent.

För många brottsoffer är det förstås viktigt att brottet klaras upp, men än viktigare är att brottet aldrig sker. Vi kan därför inte enbart fokusera på hur vi ska straffa gärningspersonerna när ett brott väl har begåtts. Vi måste också komma åt brottens grundorsaker. Det förebyggande och normförändrande arbetet, liksom insatser som kan få personer som begår brott att förändra sitt beteende, är avgörande. När det gäller sexualbrotten görs några av de viktigaste långsiktiga insatserna inom skolans område och inom jämställdhetsarbetet, till exempel genom att motverka destruktiva beteenden och normer bland män.

Anf. 33 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Dokumentären om Josefin Nilssons liv lämnar ingen oberörd. I kölvattnet efter dokumentären har det förts en diskussion om mäns våld mot kvinnor. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet mördades 22 kvinnor av en närstående man förra året. Det är den högsta siffran på många år. Statistiken säger också att under 2018 anmäldes 13 400 misshandelsbrott mot en kvinna, där gärningsmannen och offret stod i nära relation till varandra. I snitt är det 257 misshandelsbrott i veckan eller 36 om dagen.

I mäns våld mot kvinnor ingår också det sexuella våldet. Utsattheten för sexualbrott bland kvinnor har ökat från 2,5 procent år 2006 till 10,7 procent år 2017. Vi kan också se att samtidigt som antalet anmälda våldtäkter ökat med över 1 500 på tio år har både andelen och antalet som lett till åtal minskat. Det kan inte beskrivas som något annat än ett politiskt misslyckande.

I Lund har antalet anmälningar om sexuella ofredanden gått upp de senaste åren. Antalet anmälda överfallsvåldtäkter ligger på tio per år. Det är tio för många. Som kvinna, och Lundabo, vet jag hur det känns när platser man tidigare känt sig trygg på blir till brottsplatser. Ta till exempel Norra kyrkogården. För drygt ett år sedan anmälde en kvinna att hon hade blivit utsatt för en överfallsvåldtäkt där. Jag tror att det är många kvinnor som liksom jag numera undviker att ta genvägen genom kyrkogården när det är mörkt.

Under de senaste månaderna är det mer än bara Norra kyrkogården som blivit brottsplatser i Lund. Stadsparken har varit en hot spot för rånvågen i Lund, och mellan januari och februari månad fördubblades, femdubblades till och med, antalet anmälningar om personrån i Lunds kommun.

Statistiken för detta år fram till vecka 14 visar att anmälningarna fördubblats jämfört med samma period 2018. Det ska sägas att polisen i Lund har gjort förtjänstfulla insatser.

Båda Lundaborna och invånarna i andra mellanstora svenska städer kan vittna om en otrygg utveckling. Många i generationerna över mig berättar om hur de inte känner igen sitt Sverige, hur de när de var i min ålder eller yngre kunde gå hem mitt i natten utan att vara oroliga för vare sig sexualbrott eller personrån, hur de kunde träffa brevbäraren och be om en tidning och samtidigt köpa den första färska bullen på bageriet. Så är det inte längre. Vi går med nycklar i handen och med telefonen tätt mot örat. Helst pratar vi med någon eller låtsas att vi pratar med någon, för då känner vi oss tryggare.

Ska det verkligen vara så här? Morgan Johansson är inne på sin andra period som justitieminister. Vilka svar ger han till Lunds invånare, tjejer som killar, som är rädda för att bli utsatta för sexualbrott eller personrån när de går hem från studentfesten eller från träningen? Vad tänker han göra för att stoppa utvecklingen? Vilka är hans konkreta åtgärder?

Anf. 34 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Lund är den stad jag lever i till vardags. Jag har bott nästan 30 år i Lund. Det är i Lund jag har min familj, och det i Lund som mina barn växer upp. Jag menar att jag har en god bild av situationen i Lund från många olika håll – skolan och polisen och så vidare.

Lund är i grunden en trygg stad. Det vill jag ändå säga. Det visar gjorda trygghetsmätningar, och det visar också utvecklingen av antalet anmälda brott. Det är klart att man kan rycka ut en brottskategori och säga att det här finns en ökning, och det är i sig ett problem. Nu talar Louise Meijer om personrånen, men hon glömmer att nämna att antalet personrån all-time-high inträffade i Lund år 2011. Då var det en bit över 100 personrån i Lund. Sedan dess har de gått ned.

På senare tid har det varit ett antal rån med en oroväckande utveckling som begås av en begränsad grupp individer. Där vet jag att polisen i Lund jobbar aktivt för att gripa och lagföra gärningsmännen. Jag har stort förtroende för polisens verksamhet i den delen.

I ett större perspektiv, sett till brottsbekämpningen i stort vad gäller både våldsbrotten och rånbroten men också sexualbrotten, handlar det om att fortsätta förstärka polisväsendets resurser för att se till att man kan leverera mer men också att stärka lagstiftningen.

Vi utbildar dubbelt så många poliser nu som Moderaterna gjorde på sin tid. Ni utbildade ungefär 600–700 poliser per år. Vi är nu uppe i 1 300 per år. Vi kommer att behöva komma upp i kanske 2 000 per år för att kunna utvidga polisorganisationen på det sätt vi vill – det ska ju bli 10 000 fler anställda till 2024.

Vi har startat nya utbildningar i Malmö och i Borås. Moderaterna har aldrig någonsin startat en ny polisutbildning. Det var vi som startade i Växjö. Det var vi som startade i Umeå. Det var vi som startade i Borås. Det var vi som startade i Malmö.

Nu ser vi som sagt till att stärka polisverksamheten. De kommande åren kommer det ut fler poliser i verksamheten än det gjort på många år, och det tror jag är viktigt.

Vi stärker lagstiftningen. Sexualbrotten tas upp. Den viktigaste straffrättsliga lagstiftning vi genomförde förra mandatperioden var det som i dag kallas samtyckeslagstiftningen. Utöver att gå över till en ny reglering där det som inte är frivilligt är brottsligt, vilket är en tydlig signal utåt och förebyggande i sig, skärpte vi straffen för bland annat de grova våldsbrotten. Vi kopplade också in målsägandebiträden tidigt i processen så att man får stöd från början, redan när man anmäler brottet.

Den lagstiftningen var Moderaterna emot i många år. Det utreddes två gånger av den gamla borgerliga regeringen innan den regering som jag företräder lyckades lösa frågan. Nu är det ingen som vill gå tillbaka. Ni utredde det som sagt två gånger, men ni lämnade inga förslag till riksdagen.

Vi ser också att våra satsningar ger resultat när det gäller just sexualbrott. Jag nämnde i mitt svar att antalet redovisade ärenden till åklagare har ökat med över 20 procent från ett år till ett annat, från och med 2018 till i år.

Vi satsar förstås också på ökad kamerabevakning för att se till att de särskilt brottsutsatta platserna blir platser där man kan känna sig trygg och för att störa ut till exempel olika former av våldsbrott men också öppen narkotikaförsäljning.

Vi kommer att få fortsätta med detta, både att skärpa lagstiftningen och att sätta av mer resurser till brottsbekämpning, men det är vi fast beslutna att göra.

Anf. 35 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Jag är mycket glad för att justitieministern nämner samtyckeslagstiftningen. Jag kämpade själv hårt genom alla nivåer i partiet för att Moderaterna skulle ställa sig bakom den. Därför är det med glädje jag konstaterar att vi nu har en sådan på plats.

En av de viktigaste åtgärderna för att stoppa den negativa utvecklingen är fler poliser. Med fler poliser närvarande på våra gator kan vi både förhindra och klara upp fler brott. Vi behöver 10 000 fler poliser till år 2024. Regeringen har ju också den ambitionen. Däremot verkar regeringen inte ha kraften eller orken att genomföra reformen.

I mars hade vi 19 868 anställda poliser. När alliansregeringen, som Morgan Johansson så gärna talar om, lämnade över år 2014 hade vi 20 051 poliser. Det är en dans med ett steg framåt och två steg bakåt.

Alliansen ökade antalet poliser från ca 17 500 år 2006 till ca 20 000 år 2010, och så fortsatte det fram till 2014.

Javisst, regeringen har fler utbildningsplatser. Men de fylls ju inte. Politiståtheten har sjunkit sedan den socialdemokratiskt ledda regeringen tog över. Trots detta säger regeringen nej till en särskild riktad lönesatsning och betald polisutbildning. Varför?

En annan åtgärd är trygghetskameror. Redan inför att den nya kamera-bevakningslagen skulle träda i kraft riktade riksdagen med Moderaterna i spetsen ett tillkännagivande till regeringen om att polisens tillståndsplikt för kameraövervakning skulle slopas helt. Detta förbisågs av regeringen, och tillståndskravet är kvar. Återigen undrar man varför.

Utan fler poliser och fler trygghetskameror riskerar vi att ligga kvar på höga nivåer av otrygghet för både killar och tjejer. Otryggheten drabbar dock tjejer i synnerhet, och när otryggheten ökar minskar jämställdheten. Därför är trygghetsfrågan en jämställdhetsfråga.

Av kvinnor i åldersgruppen 20–24 uppger 47 procent att de ofta oroar sig för våldtäkt eller andra sexuella övergrepp. För män i samma ålderskategori är siffran 3 procent. I samma åldersgrupp av kvinnor är det 42 procent som ofta valt en annan väg eller ett annat färdssätt. Den oron speglar också den faktiska utsattheten. Bland kvinnor i ålderskategorin 20–24 är andelen som utsatts för sexualbrott 36 procent.

Män som slår kvinnor och män som våldtar kvinnor förtjänar proportionerliga straff. Moderaterna vill därför höja straffet för grov kvinnofridskränkning från nio månaders fängelse till ett års fängelse och även höja våldtäktsstraffet från två års fängelse till tre års fängelse.

Min tredje fråga till statsrådet är därför: Varför vill inte den feministiska regeringen höja straffet för grov kvinnofridskränkning, och varför dröjer den med att höja straffet för våldtäkt?

Anf. 36 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Också vi socialdemokrater gick ju till val på att höja straffet för våldtäkt av normalgraden från två till tre års fängelse. Det kommer vi att klara av under denna mandatperiod, och jag är glad att Moderaterna backar upp det. Det blir ytterligare en del i skärpningen av synen på sexuella övergrepp.

Louise Meijer tar upp ett stort antal andra frågor. Låt mig först säga något vad gäller mäns våld mot kvinnor och diskussionen som följt på dokumentären om Josefin Nilsson.

Min reflektion är att det farligaste en man kan göra är att gå med i ett kriminellt gäng. Det är då han löper störst risk att avlida till följd av dödligt våld. Det farligaste en kvinna kan göra är att leva med en våldsam man. Så ser det ut, och statistiken från förra året visar precis det: I två tredjedelar av alla fall där en kvinna råkade ut för dödligt våld var gärningsmannen någon som hon hade eller hade haft en relation med. Så olika är villkoren när det gäller hot mot kvinnors och mäns liv.

Det är precis därför vi har skärpt lagstiftningen så mycket som vi gjort. Louise Meijer talar om kvinnofridslagstiftningen. Det var en socialdemokratisk regering som tog fram den för 20 år sedan. Jag jobbade själv i Regeringskansliet vid det tillfället och tog fram kvinnofridslagstiftningen just

för att kunna möta de situationer där kvinnor blir utsatta för många kränkningar, kanske under en lång följd av år, genom att lägga ihop det till ett gemensamt straff och därmed straffa hårdare än tidigare.

Kvinnofridslagstiftningen har visat sig vara väldigt effektiv, men den satt långt inne. Detsamma gjorde samtyckeslagstiftningen, som den moderatledda regeringen som sagt utredde två gånger utan att någonsin komma till skott i frågan. Det var välkommet att Louise Meijer jobbade i sitt parti för att få uppslutning kring det, men det satt väldigt långt inne.

För mitt vidkommande betraktar jag reformen av sexualbrotten som den viktigaste straffrättsliga reform vi gjorde under förra mandatperioden – och då gjorde vi faktiskt en hel del annat också. Bland annat skärpte vi straffen för de grova våldsbrotten och vapenbrotten. Men detta är det absolut viktigaste, för det sänder den tydliga signalen att all sexualitet bygger på frivillighet och att det som inte är frivilligt helt enkelt är ett brott. Därmed har det också en förebyggande effekt. Jag följer nu noga hur tingsrättsdomarna faller ut för att se att vi faktiskt har utvidgat det kriminaliserade området.

Polisfrågan, då? Jag nämnde att vi nu utbildar dubbelt så många som Moderaterna gjorde under sin tid. Då säger Louise Meijer att vi har ännu fler platser. Ja, det har vi. Vi satte av många platser, och vi lyckades inte fylla riktigt alla. Men antalet som de facto utbildas och som kommer ut är mycket högre nu än det var 2014. Det är ett faktum. Det är därför vi nu ser att det varje halvår kommer ut fler och fler poliser i verksamheten. Det är självklart viktigt att de kommer hela landet till del. Vi kommer att fortsätta; vi ska nå 10 000 fler anställda 2024.

Vad gäller frågan om polisens löner kan jag bara konstatera att det nog inte finns någon grupp där lönerna ökar så mycket som just hos poliser. De hade ett avtal förra året på drygt 5 procent och nyligen ett avtal på ytterligare ungefär 5 procent. Löneutvecklingen för poliser är alltså avsevärt bättre under vår tid än den var under den borgerliga tiden, och det tror jag att de flesta ser.

Vad gäller frågan om kameraövervakning fortsätter vi bygga ut. Vi har gjort ett stort genombrott och har nu kameror på ett stort antal brottsutsatta platser. Vi kommer också att gå fram med lagförslag till riksdagen om att ta bort polisens tillståndskrav i den delen.

Anf. 37 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Det var bra att Socialdemokraterna införde brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning för 20 år sedan. Men man kan inte bara leva på gamla meriter.

Jag misstror inte Morgan Johanssons intentioner eller uppsatta mål. Men det är inte goda intentioner som kommer att bryta otryggheten, få ned sexualbrotten och stoppa personrånen. Det krävs konkreta åtgärder.

Moderaterna vill se en riktad lönesatsning på polisen, en betald polisutbildning, slopad tillståndsplikt för kameror, skärpt straff för grov kvinnofridskränkning och våldtäkt samt vistelseförbud och zonförbud. Antingen vill regeringen inte införa de åtgärder som jag listade, eller så dröjer man med att införa dem. Det är Moderaterna som driver regeringen framför sig när det gäller reformer för lag och ordning i Sverige.

Innan jag önskar Morgan Johansson en glad påsk vill jag passa på att fråga: Ska inte justitieministern ändå ta tillfället i akt och följa med mig och nattvandera i Lund?

Anf. 38 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Kvinnofredsörkänning nämnde jag bara som ett exempel på hur vi från vårt partis sida har jobbat systematiskt för att stärka kampen mot denna typ av våld. Det är inte det enda exemplet. Sexualbrottslagstiftningen har vi utvecklat efter hand. Det handlar inte bara om något slags goda intentioner, utan det är faktiskt vi som driver fram detta och gör det på riktigt.

Oppositionens privilegium är att alltid, vad regeringen än gör, kunna säga: Det här är väl bra, men det är för lite och för sent. Detta är inte någon riktigt bra oppositionspolitik, men när man egentligen håller med om det som regeringen gör finns det inte mycket annat att svara än: Det regeringen gör är bra, men det är för lite och för sent.

Jag är i den positionen att jag också måste se till att de lagar vi tar fram sedan kan fungera i domstol – att man verkligen kan döma utifrån dem. Därför kan lagstiftning inte alltid tas fram precis när den skulle behövas. Allt ska göras så snabbt som möjligt, men alla lagstiftningar måste ändå ha beretts och analyserats så att man faktiskt kan döma utifrån dem. Annars kan jag inte lägga fram dem, och domstolarna kommer inte att vilja tillämpa dem.

Vi går vidare med en utvidgning av polisen. Vi genomför de största resursförstärkningarna någonsin till polisorganisationen. Vi utbildar som sagt fler poliser än på många år. Vi går vidare med kameraövervakningsfrågan och tillståndsplikten och med ytterligare åtgärder för att se till att brott kan utredas och förebyggas.

Jag är övertygad om att vi i vår huvudinriktning ligger ganska nära Moderaterna i många av dessa frågor. Det är bara det att det är vi som levererar, på ett sätt som de inte klarade under sin regeringstid.

Jag får säkert möjlighet att också göra nattvandringar i Lund framöver. Det planerar jag för nu under sommaren.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2018/19:142 om tjänstemannaansvar

Anf. 39 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Per Söderlund har frågat mig när jag avser att presentera ett fullödigt och väl genomarbetat förslag till hur tjänstemannaaktivism kan motarbetas.

Jag delar inte Per Söderlunds bild att tjänstemän i den svenska förvaltningen regelmässigt styrs av en egen agenda och låter ovidkommande hänsyn styra beslutsfattandet. Jag känner tvärtom en stor tillit till att den offentliga förvaltningen på det hela taget sköts på ett ansvarsfullt sätt.

Vid en internationell jämförelse står sig Sverige också mycket väl. Sverige rankas som ett av de fyra länder i världen som har lägst korruption, högst grad av öppenhet och kontroll av regeringens makt samt högst grad av respekt för grundläggande rättigheter.

Enligt grundlagen ska den offentliga makten utövas under lagarna. Denna rättsgrundsats, som kallas för legalitetsprincipen, gäller för all offentlig verksamhet. En tjänsteman i en kommunal eller statlig verksamhet är skyldig att följa gällande lagstiftning.

Av grundlagen följer också den så kallade objektivitetsprincipen. Den slår fast att alla som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet. Vid utförande av sitt arbete får en tjänsteman inte vägledas av den egna politiska åsikten eller liknande. Han eller hon ska handla fritt från godtycke.

Om man som politiker är missnöjd med den lagstiftning som ligger till grund för de beslut som våra myndigheter fattar får man arbeta för att ändra lagen. Och en enskild som anser att ett beslut som fattats av en tjänsteman är felaktigt kan i regel överklaga beslutet om det går honom eller henne emot, vilket är en garanti för den enskildes rättssäkerhet. En enskild som anser att en myndighet inte följt bestämmelserna om opartiskhet och saklighet kan också klaga hos Justitieombudsmannen eller Justitiekanslern.

Under den förra mandatperioden genomförde regeringen ändringar i förvaltningslagen, som ger en grundläggande struktur för kontakterna mellan myndigheter och enskilda vid ärendehandläggning. En nyhet i lagen är att principerna om legalitet och objektivitet kommer till uttryck genom den paragraf som gäller för all verksamhet som en myndighet bedriver.

Myndigheterna får alltså i sin verksamhet endast vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen, och de ska vara sakliga och opartiska. Detta är inte bara ord på papper utan någonting som kännetecknar den offentliga förvaltningen och dess företrädare även i praktiken.

Sammanfattningsvis har jag stort förtroende för dem som arbetar inom statlig och kommunal förvaltning och för att offentliga förvaltningsuppgifter sköts på ett sakligt och korrekt sätt.

Anf. 40 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Tack, justitie- och migrationsministern, för svaret! Tyvärr måste jag börja med att bemöta ett felaktigt påstående i ministerns svar. Det är inte heller min bild att tjänstemän i den svenska förvaltningen regelmässigt styrs av en egen agenda och låter ovidkommande hänsyn styra beslutsfattandet. Jag har också stort förtroende för att våra myndigheter i stort sköts på ett föredömligt sätt.

Däremot är det min bild att det förekommer avvikelser, och det anser jag vara problematiskt. Det tar lång tid att bygga upp ett förtroende, men det går oerhört fort att rasera det. Det är därför angeläget att komma till rätta med även små avvikelser och att göra det så fort som möjligt för att inte myndigheter, eller delar av myndigheter för den delen, ska drabbas av minskat förtroende.

I betänkande 2017/18:KU37 antog konstitutionsutskottet som sitt ställningstagande att en översyn av lagstiftningen om tjänstefel bör göras, med inriktningen att det straffbara området ska utvidgas. Förslaget debatterades och beslutades här i kammaren den 18 april 2018, det vill säga för nästan

ett år sedan. Ställningstagandet avsåg inte tidigare förvaltningslag utan handlade om att skärpa den lag som finns i dag. Min fråga var egentligen närmast hur utredningen fortlöper eller om den ens är påbörjad.

Om tjänstemän är aktivister är det naturligtvis mycket problematiskt. Man kan lätt inse att det kan påverka många människor i deras vardag. Kanske kan det vid handläggande och beviljande av ett bygglov, i stället för att ansökan hanteras utifrån gällande lagar, ställas orimligt stora miljökrav för att en tjänsteman har en egen syn på just miljöfrågor.

Kanske får en krogägare avslag på en ansökan om utskänkningstillstånd för att den handläggande tjänstemannen har personliga åsikter om alkoholserving.

Kanske får någon sin ansökan om vapenlicens avslagen för att en aktivistisk handläggare gör egna bedömningar i ärendet utifrån eget tyckande, i stället för att följa de lagar som riksdagen har beslutat om. Listan över problem som kan uppstå med aktivistiska tjänstemän kan göras väldigt lång.

I dag finns förvaltningsrätten och andra mekanismer för att garantera medborgarna en rättvis behandling från myndigheter. Detta hindrar dock inte att myndigheterna upprepar sina fel gång på gång, eftersom påföljder vanligtvis inte kan utdömas mot vare sig myndigheten eller handläggaren.

Opolitiska och opartiska tjänstemän är en förutsättning för att medborgare ska kunna lita på myndigheters agerande och utlåtanden i olika ärenden. Jag tycker därför att det är angeläget att komma till rätta med den här problematiken, och jag undrar när ministern avser att presentera ett fullödigt och väl genomarbetat förslag till hur tjänstemannaaktivism kan motarbetas, i enlighet med riksdagens tidigare beslut.

Anf. 41 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att Per Söderlund började sitt inlägg bra, när han backade undan lite och sa att han inte menar att det råder något slags allmän tjänstemannaaktivism. Däremot sa han att det förekommer avvikelser som man måste vara uppmärksam på. Det kan jag hålla med om.

Senare i inlägget radar han dock upp exempel. Han menar att tjänstemän som inte tycker om alkohol kanske ser annorlunda på alkoholutskänkning, och han talar om vapenlicenser.

I de allra flesta fall kan besluten överklagas, och då blir det en domstol som avgör det. Och om man känner sig orättvist behandlad av en myndighet har man både justitieombudsmannen och justitiekanslern till sitt förfogande.

Det är absolut inte min bild att det här är något allmänt förekommande, men jag förstår att den rapport som Per Söderlund hänvisar till är ägnad att försöka sprida en allmän misstro mot tjänstemän och förvaltningen. Det vill jag inte medverka till, och jag ställer absolut inte upp på bilden.

Snarare skulle jag vilja säga att Sverige har en lång och stolt ämbetsmannatradition. Den grundlades på Axel Oxenstiernas tid på 1600-talet med utgångspunkten att den opartiske och objektive tjänstemannen ska arbeta under lagarna och också ska kunna arbeta oavsett vilken politisk inriktning som kommunen, staten eller Regeringskansliet har. Vi har inte ett

amerikanskt spoil system, som ju innebär att man byter ut hela tjänstemannakåren om man byter regering. Snarare är det tvärtom: Man ska kunna arbeta oavsett regering.

Jag har vid det här laget varit med om åtminstone två regeringsskiften och arbetat nära Regeringskansliet i närmare 20 år. Jag har fått både tillträda och avgå som statsråd. Min erfarenhet är att den statliga förvaltningen fungerar som det är tänkt. Vi har tjänstemän som fungerar på ett bra sätt och är objektiva alldeles oavsett vem det är som styr. Jag delar absolut inte bilden att det finns något slags allmän aktivism.

Dessutom är, som jag också påpekar i svaret, vår förvaltning nästan unik i den meningen att den verkar vara väldigt lite utsatt för olika former av korruption. Det är enormt viktigt. I alla mätningar, år efter år, decennium efter decennium, kvalar Sverige in bland de länder som har minst problem med korruption. Vi är ett av världens minst korrumperade länder enligt alla mätningar.

Jag delar alltså inte den bild som Per Söderlund ger uttryck för i sin interpellation.

Sedan kan man naturligtvis i alla lägen rycka ut en enskild fråga – en enskild ansökan som man inte är nöjd med – och så kan man sprida en bild baserat på att man själv fått nej på sin ansökan om bygglov eller något annat därför att någon tjänsteman tyckt annorlunda. Min bedömning är dock att vi har de säkerhetsmekanismer som behövs för att säkerställa att det går rätt till och för att man ska kunna förebygga eventuella avvikelser.

När det gäller detta om tjänstefel vill jag säga att det är ett år sedan tillkännagivandet kom. Under det året har vi varit avsatta som regering i nästan ett halvår och inte kunnat agera, men det är klart att vi arbetar med den frågan också.

Anf. 42 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Tack, justitie- och migrationsministern för svaren! Det är skönt att höra att man arbetar på det här området i alla fall. Jag vill också än en gång påpeka att jag inte heller ser att det förekommer någon allmän aktivism. Men det förekommer vissa avvikelser, som jag sa tidigare, och det är problematiskt.

Förutom den uppenbara risken för misstro mot myndigheter finns det även exempel på myndighetsaktivism som drabbar enskilda ganska hårt, både med krångel och med ekonomiska konsekvenser som följd. Det har hänt att myndigheter har drivit ärenden ända till Högsta förvaltningsdomstolen, ibland med stora kostnader för den enskilde, trots att myndigheten har förlorat liknande ärenden i förvaltningsrätten tidigare.

Ett känt mål nyligen är det så kallade Tikkamålet, som har skapat upprörda känslor bland landets jägare och sportskyttar. I det målet har Polismyndigheten överklagat såväl förvaltningsrättens som kammarrättens domar. Processen har till dags dato kostat den enskilde mer än 100 000 kronor, trots att ärendet inte är avgjort. Det är inte rimligt att myndigheters egna tolkningar av lagar ska leda till stora kostnader för enskilda.

Grunden i det målet är att man har tagit över Naturvårdsverkets ansvar att bedöma ett vapens lämplighet för jakt, något som Polismyndigheten inte ska göra.

Myndigheterna har ett väldigt stort övertag gentemot den enskilde genom sin ekonomiska styrka. Tikkamålet och andra liknande mål har allvarligt skadat förtroendet för Polismyndighetens hantering av licensansökningar hos landets jägare och sportskyttar. Och tro mig, de diskussionerna pågår ständigt.

Även om misstron inte gäller hela myndigheten är det tråkiga att den riskerar att sprida sig så att den gäller hela myndigheten. Det vore en väldigt tråkig utveckling.

Detta är ett exempel av flera. Det förekommer andra fall som gäller framför allt Polismyndigheten och licenshandläggningen. Även om omständigheterna kan diskuteras anser jag att det är viktigt att vi i riksdagen gör vad vi kan för att motverka den här utvecklingen att misstron mot våra myndigheter ökar, för det riskerar att undergräva medborgarnas förtroende ännu mer. Det vore en olycklig utveckling, som tyvärr till viss del redan har börjat. Därför tycker jag att översynen av lagstiftningen om tjänstefel bör bli av. Det är skönt att höra att det arbetet pågår. Det är detta som var grunden till min interpellation.

Anf. 43 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Tack, Per Söderlund, för förtydligandet! Per Söderlund menar alltså ändå att allmän aktivism inte förekommer. Det är ett viktigt klargörande, tycker jag.

Sedan har jag förklarat hur gången ser ut och vilka möjligheter man har. Grunden är ju legalitetsprincipen, som 1 kap. 1 §. regeringsformen: All offentlig makt utövas under lagarna. Det är detta som är styråran för alla som jobbar i statlig förvaltning.

Sedan finns en mängd kontrollmöjligheter. Så gott som alla förvaltningsbeslut, eller hur som helst mycket stora delar av dem, kan överklagas. Då är det i slutänden domstolar som tar ställning till hur lagstiftningen ska tolkas.

Om man som politiker vill ändra tolkningen och är missnöjd med hur praxis utvecklas får man ta initiativ till att ändra själva lagstiftningen.

Om man som enskild känner sig orättvist behandlad av myndigheter finns både Justitieombudsmannen och Justitiekanslern att vända sig till. Justitieombudsmannainstitutet är dessutom ett viktigt svenskt bidrag till internationell statsvetenskap. Det var ju under frihetstiden på 1700-talet som den institutionen bildades, just som ett instrument för vanliga medborgare att klaga på de förvaltningsbeslut som fattades och för att också ha möjlighet att få rätt i slutändan. Den har tagits efter av många andra länder.

Vi har också unika delar i vår förvaltningstradition som en följd av tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen, bland annat offentlighetsprincipen och meddelarskyddet, som ju också bidrar till att upprätthålla legitimiteten för systemet som sådant. Det innebär till exempel att tendenser till korruption i Sverige avslöjas i ett mycket tidigare skede än vad som är fallet i många andra länder.

Per Söderlund tar upp ett enskilt exempel som gäller ett vapenärende. Jag förstår att polisen inte har velat bevilja tillstånd för ett särskilt vapen. Om jag förstår rätt heter det Benelli MR1 kaliber .223 Remington. Jag tror att det är det ärendet som han syftar på. Där hade licens sökts för att få

använda det för jakt, och den ansökan avslogs. Man ansåg att vapnet inte var av civil typ, och det hade inte ursprungligen konstruerats för jakt. Polisen menade också att det fanns en betydande eldöverkapacitet i förhållande till vad som krävdes vid jakt. Det var alltså ett vapen som man menade inte föll inom ramen för den lagstiftning som finns.

I vanlig ordning får sådana här ärenden ha sin gång. I slutändan är det domstolar som kommer att bestämma var gränserna ska gå i enskilda bedömningar. Är man då inte nöjd med utfallet får man ta initiativ till lagändring. Men jag hoppas att Per Söderlund inte påstår att detta ärende har tillkommit på grund av något slags allmän tjänstemannaaktivism, för i så fall är det en ganska allvarlig anklagelse.

Anf. 44 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern än en gång för svaren.

Även jag litar på kontrollorganen. Men det är problematiskt när en myndighet får ett beslut emot sig från förvaltningsrätten, som har överklagats ganska långt upp i förvaltningsrättsorganisationen, och ändå fattar likalydande beslut flera gånger i rad. Trots vägledning från förvaltningsrätten fortsätter man alltså på samma linje.

Det målet jag tänkte på var det så kallade Tikkamålet, men det är tydligt att det finns fler eftersom Morgan Johansson nämner ytterligare ett exempel.

Jag anser inte att det är en allmänt förekommande aktivism, men vi ser som sagt att i samma beslut återkommer trots att man har en lagtolkning från förvaltningsrätten. Det är konstigt att man framhårdar i att fatta samma beslut trots att man har fått påpekat att det inte är rätt beslut att fatta.

Detta har skapat stor misstro mot polisens vapenhantering bland drabbade jägare och skyttar. Det är tråkigt eftersom polisen generellt sett gör ett bra jobb. Det varierar visserligen mellan polisregionerna, men generellt sett sköter man sig bra, vilket jag också vill framföra.

Det verkar som att vi tycker ungefär samma sak vad gäller att det är viktigt att myndigheterna fattar riktiga beslut, vilket gläder mig.

Även jag vill avsluta med att önska ministern glad påsk, för den är snart här. Hoppas den blir trevlig!

Anf. 45 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag visste inte riktigt vilket mål som avsågs. Detta var ett exempel som jag fick av mina tjänstemän och som det eventuellt kunde vara, för vilket det var framgick inte av interpellationen.

Det mål som jag talade om handlade om vapen som har en stor överkapacitet i förhållande till vad man behöver till jakt och som dessutom kan laddas med militär ammunition och ganska stora magasin. Polisen får då göra bedömningen om vapnet är lämpligt för jakt eller inte, och har man olika uppfattning får det i slutändan gå hela vägen upp till domstol.

Vad gäller Tikkamålet kan jag inhämta information, men den viktiga markeringen är att vi inte kan stå i kammaren och anklaga enskilda tjänstemän för tjänstemannaaktivism i dessa enskilda mål. Att göra det är ganska allvarligt.

Nu har Per Söderlund sagt att det inte finns någon allmän tjänstemannaaktivism, och det är bra. Jag tror att vi är överens om de kontrollmöjligheter som finns hos Justitieombudsmannen och att överklagandemöjligheterna också är bra.

Vad gäller tillkännagivandet från konstitutionsutskottet kommer vi att analysera vidare vad man ska göra. Såvitt vi förstår vill inte KU gå tillbaka till den gamla regleringen, utan det är något nytt och mer modernt man söker. Processen pågår som sagt, och vi får se vad det landar i.

Jag önskar Per Söderlund en glad och bra påsk i nästa vecka.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2018/19:159 och 160 om inofficiella äktenskap

Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Mikael Eskilandersson har frågat mig om jag kommer att vidta några åtgärder för att begränsa inofficiella äktenskap. Han har också frågat mig om jag avser att agera för att göra det straffbart att ingå äktenskap med barn i Sverige.

Regeringen har under senare år beslutat ett antal åtgärder och uppdrag med syftet att stärka skyddet mot tvångsäktenskap, barnäktenskap och månggifte och mot hedersrelaterad brottslighet.

Jag håller inte med Mikael Eskilandersson om att utredningarna i första hand har handlat om att förhindra att sådana äktenskap registreras i Skatteverkets folkbokföring. Tvärtom har regeringens anslag varit breda. Vi har återkommande betonat att frågorna är komplexa och måste motverkas på flera plan, inte bara genom civilrättslig och straffrättslig lagstiftning utan också genom till exempel ökad kunskap hos berörda myndigheter.

Sedan 2014 finns det en särskild straffbestämmelse i brottsbalken om äktenskapstvång, som innebär att det är straffbart att genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmå en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

Straffbestämmelsen tar således sikte inte bara på juridiskt giltiga äktenskap utan även på äktenskapsliknande förbindelser, de så kallade informella äktenskapen. Ett sådant äktenskap kan upplevas som minst lika bindande eller förpliktande som ett äktenskap i laglig mening, och det kan drabba den som utsätts lika hårt som om det hade varit ett juridiskt giltigt äktenskap. Det ska inte gå att kringgå lagstiftningen genom att låta äktenskapet ingås under sådana former att det inte blir juridiskt bindande.

Barnäktenskap är i hög utsträckning ett tvångsäktenskapsproblem. Straffbestämmelsen om äktenskapstvång har utformats med detta i åtanke. Genom bland annat införandet av straffbestämmelsen om äktenskapstvång har en kraftig förstärkning av skyddet mot tvångs- och barnäktenskap skett.

I höstas tog jag också emot slutbetänkandet av Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Utredningen har bland annat föreslagit att en särskild straffbe-

stämmelse om barnäktenskap bör införas. Precis som med straffbestäm-
melsen om äktenskapstvång föreslås barnäktenskapsbrottet omfatta de
äktenskapsliknande förbindelserna. Betänkandet är för närvarande ute på
remiss, och remisstiden går ut den 28 maj 2019.

Det ska inte råda några tvivel om var regeringen står i fråga om heders-
relaterat våld och förtryck, oavsett vilken form det tar sig uttryck i. Det är
ett allvarligt samhällsproblem som regeringen sedan flera år tillbaka har
satsat stora resurser på och där vi kommer att arbeta vidare.

Anf. 47 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson för svaret.

Morgan Johansson håller inte med mig i beskrivningen av att regering-
ens fokus har legat på att förhindra registreringar av barnäktenskap snarare
än att förhindra att barn utsätts för barnäktenskap. Men faktum är att reger-
ingen inte har tillåtit någon utredning att titta på hur man ska förhindra
inofficiella barnäktenskap i Sverige.

Den tidigare barnäktenskapsutredningen, där jag själv satt i den poli-
tiska referensgruppen, fick, enligt riktlinjerna från regeringen, inte lov att
titta på inofficiella barnäktenskap. Det var alltså den utredning som lade
fram slutbetänkandet *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet*.

Den nya utredningen om månggifte, som jag också sitter i referens-
gruppen för, är också förhindrad att diskutera eller lägga fram förslag som
gäller inofficiella äktenskap.

Jag är helt övertygad om att om man verkligen vill komma åt barnäkt-
enskap och månggifte på riktigt kan man inte bara rikta in sig på dem som
godkänns i våra register. Vi måste givetvis sätta stopp för alla barnäkten-
skap om vi ska nå resultat.

Jag vill därför uppmana regeringen att sluta undanta inofficiella äkten-
skap när man tillsätter utredningar. Det vore bättre att peka ut inofficiella
äktenskap som särskilt intressanta att angripa, om det är möjligt.

Vidare hänvisar Morgan Johansson till att äktenskapstvång sedan 2014
är ett brott. Detta ska skydda mot barnäktenskap, men det gör det inte i
verkligheten, utanför kammaren och utanför riksdagen.

Antalet fällande domar gällande äktenskapstvång i Sverige varje år kan
räknas på en sågverksarbetares fingrar. Dessa enstaka domar är också i
regel ett resultat av att starka unga flickor själva har sökt myndigheternas
stöd för att slippa bli bortgifta.

I domarna är straffvärdet dessutom mycket lågt, och om en flicka lyck-
as fly före den obligatoriska våldtäkten under bröllopsnatten blir straffet
till och med villkorligt. Det blev alltså inte ens ett riktigt fängelsestraff för
de föräldrar som ingått ett avtal om den då 13-åriga flickan. Den blivande
maken, som föreslagit avtalet med föräldrarna, friades helt.

Jag vet att Morgan Johansson som minister inte får yttra sig om en-
skilda fall, men de straff som döms ut ligger i regel alltid under minimi-
straffet för till exempel våldtäkt, som är två års fängelse och enligt ett till-
kännagivande nu i veckan ska höjas till tre års fängelse.

En mormor och en moster som dömdes fullt ut för äktenskapstvång av
en 16-årig flicka fick till exempel ett år och nio månader samt betala
120 000 i skadestånd. Dessa låga straff kan ministern inte gärna vara nöjd
med, och framför allt är de knappast avskräckande.

Även om ministern inte får yttra sig om enskilda fall får ministern yttra sig om grupper i samhället. År 2016 identifierade Migrationsverket 132 barn som var gifta i Sverige. Jag undrar mycket över vad som hänt denna grupp, vilket jag hoppas att ministern kan svara på. Lagstiftningen om äktenskapstvång skulle ju vara en kraftig förstärkning av skyddet för att undvika barnäktenskap.

Jag undrar: Hur många av dessa barns föräldrar eller makar har åtalats för äktenskapstvång? Och hur många av dessa äktenskap har nu upphävts i praktiken, där flickorna har flyttats till fosterföräldrar?

Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag vet inte om det råder något slags grundläggande missförstånd här. Mikael EskilanderSSon har totalt fel i själva grundpremisen när han påstår att de straff och lagrum som vi nu har inte träffar inofficiella äktenskap. Det är precis det jag säger i mitt svar: Det gör de.

Det handlar både om de juridiskt giltiga äktenskapen och om det man kallar för äktenskapsliknande förbindelser. Det står i svaret om dessa så kallade informella äktenskap. Om Mikael EskilanderSSon har följt dessa processer så noga som han säger under några år måste han ju veta att själva grundpremisen för interpellationen verkar vara fel.

Den straffbestämmelse som vi har tagit fram innefattar också inofficiella äktenskap. Så är det helt enkelt. När det gäller straffen kan det ge fyra års fängelse. Sedan får man se om ytterligare skärpningar behöver göras i detta. Det var precis därför vi tillsatte en utredning för ett par år sedan för att se över lagstiftningen igen. Detta har redan gett resultat. Vi bad en utredare att se på att täppa till luckan när det gäller barnäktenskap. Det gjorde vi förra året i ny lagstiftning som gör att barnäktenskap inte erkänns när de har ingåtts i andra länder och man sedan kommer hit. Denna lucka är tilltäppt sedan förra året.

Utredaren föreslår också en förändring i själva rekvisitet för lagstiftningen, det vill säga vad som ska vara uppfyllt. I dag måste man visa att det har förkommit olaga tvång eller att personen har varit i en särskilt utsatt situation. Det är då man kan döma till ansvar. Nu föreslår utredaren i stället att detta ska skruvas ned och att det ska räcka att ha förmått någon att ingå ett sådant äktenskap eller tillåtit att det sker, med vetskap så att säga. Då ska man också kunna döma till ansvar. Vi arbetar naturligtvis med det betänkandet också, men i grunden, både för det gamla brottet och för det nya brottet, omfattas faktiskt både de juridiskt bindande äktenskapen och de så kallade informella äktenskapen av lagstiftningen.

Jag är ledsen, fru talman, men det verkar som att Mikael EskilanderSSon är fel ute i själva grundfrågan. Han har nog missuppfattat hur straffbestämmelsen faktiskt är utformad.

Anf. 49 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Om det nu vore så som Morgan Johansson står här och påstår, att lagstiftningen om äktenskapstvång träffar inofficiella äktenskap med barn och att den hjälper till att skydda barn mot inofficiella äktenskap, undrar jag fortfarande över de 132 barnen. Vad jag vet har inte ett enda av dessa fall lett till att äktenskapstvång åberopats och att det lett till domstol. Jag kan ha fel om detta. Det kan ha smugit sig förbi någonstans, för jag vet

inte vilka de 132 är. Men jag har inte noterat att det har förekommit 132 domar där man har dömt för äktenskapstvång.

År 2016 hittade man ju faktiskt 132 barn i Sverige som var gifta, och då borde man givetvis agera mot det. Om man nu kan agera mot detta utifrån den lagstiftning om äktenskapstvång som finns förstår jag inte varför man inte har gjort det. Då är frågan vem av oss som egentligen är fel ute. Det kan vara så att jag har missat domstolsprocesserna kring de 132 barnen. Det skulle vara en väldigt stor miss från min sida i så fall eftersom det måste vara ganska många domstolsprocesser.

Den äktenskapslag som genomdrevs i höstas och som började gälla den 1 januari 2019 när det gäller att registrera barnäktenskap undantog hela den grupp barn som var gifta tidigare. Den började gälla den 1 januari. Den som var barn i Sverige den 1 januari och var gift innefattades inte av lagen, för det var bara nya barnäktenskap som inte kunde registreras längre. Och det var egentligen bara ett förbud mot att registrera dem som gifta.

Man pratar om att man inte ska ha retroaktiv lagstiftning, vilket jag tycker är lite märkligt. Jag tycker att man kan sätta ett datum och att man på detta datum ska upphäva alla barnäktenskap, på samma sätt som man gjorde med barnaga. Man satte ett datum, och från och med det datumet fick ingen lov att slå sina barn. Man kan göra precis samma sak med barnäktenskap och säga att från och med det datumet får ingen lov att vara gift med ett barn, punkt slut. För mig är det ingen större skillnad.

Det har säkert kommit fler barn hit mellan 2016 och den 1 januari 2019 som har varit gifta, så antalet är antagligen högre än 132. Men vi ser väldigt få domar när det gäller äktenskapstvång.

Jag vill därför återigen fråga Morgan Johansson: Vad har egentligen hänt med de 132 barnen?

Anf. 50 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Lagstiftningen omfattar både juridiskt bindande äktenskap och äktenskapsliknande förhållanden. Det är så. Detta är tydligt uttryckt i både lagstiftning och förarbeten, och detta borde Mikael Eskilandersson veta, om han nu har följt denna process.

Vi har inte möjlighet att genomföra retroaktiva lagstiftningar i Sverige. Det är inte bara i Sverige, utan det är en allmän rättslig princip som gäller internationellt. Man kriminaliserar en handling från och med det datum då själva lagen träder i kraft, och då är det handlingar som sker därefter som är kriminaliserade. Detta är uttryckt inte bara i internationell rättsordning, utan det är också klart uttryckt i den svenska regeringsformen. Man kan inte stifta lagar retroaktivt. Det kanske Mikael Eskilandersson tycker är märkligt, men också han är rimligen bunden av den svenska regeringsformen och grundlagen.

Vi gör som sagt en översyn nu. Mikael Eskilandersson frågade varför det inte är fler domar. Det kan bero på att den lagstiftning som den gamla borgerliga regeringen tog fram 2014 och som började gälla den 1 juli har rekvisit eller krav som är för högt ställda. Redan när detta gick igenom sa vi socialdemokrater att vi gärna ville följa detta och utvärdera lagstiftningen efter något år eller två för att se om den fungerar på avsett sätt.

Om vi inte tycker att lagstiftningen fungerar på avsett sätt är vi beredda att skärpa den. Det var därför vi tog initiativ till den översyn som nu har gjorts. Där ligger ett förslag om att skriva ned rekvisiten så att man inte längre ska behöva visa olaga tvång eller att personen är i en särskilt utsatt situation, utan det räcker att ha förmått någon till detta och tillåtit att det sker. Förslaget är ute på remiss, och vi kommer att jobba med det.

Min bestämda inriktning är den att vi ska bekämpa barnäktenskap och tvångsäktenskap, som många gånger är ett uttryck för hedersförtryck. Där kan vi inte lägga fingrarna emellan straffrättsligt. Men det är handlingar efter det att lagstiftningen togs fram som kan kriminaliseras, inga andra.

Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Om man ska stoppa barnäktenskap på riktigt måste man givetvis börja med att göra det olagligt, med ett kraftigt straff för att försöka gå runt lagen. Att detta inte finns i dag är tragiskt. Till och med länder som Gambia har ett tydligt straffansvar för de föräldrar som låter gifta bort sin dotter, något som de införde 2016, alltså samma år som Migrationsverket hittade 132 gifta barn i Sverige, varav 65 i Malmö. Det är 132 barn som identifierades som gifta och som i praktiken därefter lämnades åt sitt öde av den regering som nu sitter. Regeringen vet inte vad som har hänt dem och anser sig nog inte ha något större ansvar. Jag får åtminstone inget svar från Morgan Johansson om vad som har hänt med dessa 132 barn.

Lagen om äktenskapstvång, som ska ge dessa barn skydd, ger dem inget skydd. Vad jag kan se finns det inte ett enda fall bland de 132 barn som har identifierats som har lett till åtal, trots att samtliga borde ha lett till åtal om nu lagen om äktenskapstvång ger ett skydd mot barnäktenskap i Sverige. För regeringen tror väl ändå inte att 14-åringar med annat ursprung än svenskt har en större benägenhet att bli kära i och vilja gifta sig med äldre män än vad svenska 14-åringar har?

Jag är dock positiv till att Morgan Johansson i alla fall säger sig vilja bekämpa barnäktenskap och att det är mer lagstiftning på gång. Det är dock tragiskt att det har gått så många år och att vi har haft så många debatter i denna kammare utan att vi hittills har fått till en lagstiftning som faktiskt gör det förbjudet att vara gift med ett barn.

Anf. 52 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jo, det är förbjudet att ingå denna typ av äktenskap. Vi har en lagstiftning på plats sedan 2014 om detta. Om man tvingar någon att gifta sig på detta sätt kan man också straffas för det, och straffskalan för detta går upp till fyra års fängelse. Det är därför fel att säga att detta på något sätt är tillåtet. Det är kriminaliserat och förbjudet sedan 2014.

Vi socialdemokrater var redan när den borgerliga regeringen tog fram denna lagstiftning angelägna om att säga att vi skulle titta på hur detta om några år verkligen faller ut i praxis. Då är vi beredda att se över om man ytterligare ska förändra och justera lagstiftningen. Det är i detta läge som vi är just nu. Vi har ett nytt underlag som vi just nu tittar på och som vi skulle kunna gå fram med och som nu är ute på remiss.

Det är klart att man alltid kan klaga och säga: Varför är inte det här gjort tidigare?

Men själva poängen med politisk verksamhet är att man ser ett problem som man sedan vill göra någonting åt. Mänskligheten är ibland uppdelad i två delar: den ena som verkligen gör saker och ting, och den andra som står bredvid och klagar på dem som gör saker och ting.

Detta kommer vi att leva med under lång tid framöver så länge situationen ser ut som den gör.

Återigen: Lagstiftningen omfattar både de juridiskt bindande äktenskapen och de äktenskap som är så kallade informella. Det finns inga tveksamheter alls kring den tolkningen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2018/19:161 om barns rätt till båda föräldrarna

Anf. 53 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Mikael EskilanderSSon har frågat mig när det kommer en lagstiftning på plats som gör det möjligt att registrera faderskapet tidigare än i dag.

Det är angeläget att den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen utvecklas i takt med samhället i övrigt och med barnets bästa i fokus. Att vara förälder är en viktig del av livet för många människor, och lagstiftningen behöver vara utformad så att den kan hantera olika sätt att få barn och bilda familj. Regeringen bedriver därför ett aktivt arbete på detta område.

Regeringen beslutade i mars 2017 att tillsätta Utredningen om faderskap och föräldraskap, som bland annat hade i uppdrag att lämna förslag på hur reglerna om bekräftelse av faderskap och föräldraskap för ogifta kan moderniseras och förenklas. Utredningen lämnade sitt betänkande i augusti förra året. I betänkandet föreslår utredningen bland annat att det ska vara möjligt att bekräfta ett faderskap eller föräldraskap elektroniskt inom 14 dagar från barnets födelse. Utredningen har övervägt en utvidgad möjlighet till bekräftelse före barnets födelse, bland annat hos mödravården, men bedömt att en sådan ordning inte bör införas. Betänkandet har remissbehandlats, och remisstiden gick ut nyligen. Nu fortsätter beredningen av betänkandet i Regeringskansliet.

Anf. 54 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson även för detta svar.

Vi delar självklart synen på att barnets bästa alltid ska vara i fokus. Jag noterar att ministern dock inte ger något tydligt besked om det kommer att bli möjligt att fastställa faderskapet före barnets födelse. Jag vill då påminna Morgan Johansson om de tillkännagivanden som riksdagen har skickat till regeringen om detta och att det är en ordning som riksdagen har sagt sig vilja ha.

Ett enigt civilutskott – alltså Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – gjorde först ett tillkännagivande i början av förra mandatperioden, där man efterfrågade ett mer jämställt föräldraskap där mamman

och pappan är med på lika villkor redan innan barnet föds. Denna vecka har det gjorts ännu ett tillkännagivande.

Morgan Johansson hänvisar till utredningens bedömning, att faderskapet inte bör bekräftas före barnets födelse.

Jag vill då kortfattat redogöra för vad utredningen egentligen säger, nämligen:

Ett skäl till dagens ordning är att det i vissa fall är först sedan barnet har fötts som det står klart att exempelvis den man som har trott sig vara far inte är det. Behovet av en rättsgenetisk undersökning kan därmed uppkomma först efter att barnet har fötts. En grundläggande förutsättning för att kunna fastställa ett faderskap är att barnet föds levande. Mot den bakgrunden gör utredningen bedömningen att det inte är lämpligt att införa en möjlighet för socialnämnden att godkänna en lämnad bekräftelse redan före barnets födelse.

Jag håller inte alls med utredningen om detta. Först och främst säger utredningen att det är först efter att ett barn är fött som det står klart att en man som trott sig vara far inte är det.

Jag undrar hur ofta det egentligen förekommer. Det måste vara ytterst sällan som någon som tror sig vara far, tittar på barnet som precis fötts och säger: Nej, det är inte jag som är far till detta barn.

Därefter säger utredningen att behovet av en rättsgenetisk undersökning därmed kan uppkomma först efter att barnet har fötts.

Ja, då kan detta behov uppkomma. Men detta behov kan uppkomma två tre år senare också. Det är egentligen ingen skillnad. Det kan uppkomma tio år senare också.

När det gäller de barn som så att säga föds med fel pappa, där någon annan tros vara pappa, upptäcks det inte alltid i samband med födseln. Det är nog en väldigt liten risk att man skulle upptäcka det när man ser barnet.

Att en grundläggande förutsättning för att kunna fastställa ett faderskap är att barnet föds levande är inte heller sant. Det går alldeles utmärkt att fastställa vem som är far till ett dött barn också, om man skulle vilja göra det. Det finns dock ingen större anledning att göra det; det är en annan sak. Men man kan givetvis göra det på kvarlevorna av ett dött barn också, alltså fastställa vem som egentligen var far till barnet.

Jag ser därför inte att utredningen särskilt väl har prickat in vad vi från civilutskottet ville tidigare och vad vi fortfarande vill. Vad vi säger i det nya tillkännagivandet får jag återkomma till i mitt nästa inlägg. Men vi säger faktiskt att vi vill se att regeringen överväger att en faderskapsbekräftelse införs före barnets födelse.

Anf. 55 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Först ska jag kanske säga något om processen. Det första tillkännagivandet gjordes 2016, och det gick ut på att vi skulle utreda hur vi skulle kunna modernisera och förenkla detta förfarande. År 2017 tillsatte vi utredningen. År 2018 kom utredningens resultat. Därefter har betänkandet varit ute på remiss i tre månader. Regeringen var avsatt under hela hösten och kunde inte ta några nya initiativ i fråga om detta. Nu är det 2019, och vi arbetar med det. Det kan nog inte gå så mycket snabbare när man skapar nya lagar. Det är så det ser ut.

Det förslag som finns handlar om att förenkla och modernisera. Man ska kunna registrera sig elektroniskt direkt. Man ska i praktiken kunna göra det samma dag som barnet föds. Det kan till och med tänkas ske med något slags app. Vi har skämtat lite grann om att en sådan kan kallas för pappan. Men när som helst inom 14 dagar från det att barnet har fötts ska man helt enkelt kunna registrera sig som pappa.

Jag ser framför mig att en lagstiftning om detta kommer att kunna komma på plats under den här mandatperioden. Men sedan kommer invändningen: Varför ska man inte göra det tidigare? Mikael EskilanderSSon har redogjort för en del av motiven i utredningen, och dem tittar vi naturligtvis på och analyserar. En annan komplikation som ska lyftas in i detta är att registren bör – tycker jag – byggas upp på barnets personnummer, det vill säga att man registermässigt knyter barnet till mamman och pappan. Om man ska göra det före barnets födelse måste man i stället hänga upp registret på mammans personnummer, och det blir avsevärt mycket krångligare och svårare, skulle jag nog vilja säga. Barnet får ju helt enkelt inget personnummer förrän den dag han eller hon föds. Det är en komplikation som utredningen lyfter fram.

Vi fortsätter att bereda dessa frågor, men jag är naturligtvis beredd att leverera det som riksdagen från början har velat ha, det vill säga en modernisering och förenkling av systemet.

Anf. 56 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Morgan Johansson påminner om att det i det första tillkännagivandet stod om att modernisera och förenkla, men då vill jag påminna Morgan Johansson om debatten bakom och vilka motioner som ansågs i alla fall delvis besvarade i det tillkännagivande som kom.

Debatten handlade mycket om det norska systemet som förebild. I Norge hade man infört en lagstiftning som gör dels att faderskapet kan registreras innan barnet föds, dels att föräldrarna får gemensam vårdnad när barnet föds om faderskapet har registrerats tidigare. Det handlar alltså inte bara om ”modernisera” och ”förenkla” som ord, utan det fanns en tanke bakom dem. Bland de motioner som ansågs delvis bifallna fanns det motioner från i princip alla partier, även Socialdemokraterna, om att faderskap ska kunna registreras före barnets födelse.

I dag går det att registrera faderskapet hos socialen i vissa kommuner, eller i alla fall i vissa län, före barnets födelse – men det räknas först från barnets födelse. Man kan alltså fylla i papperen innan, har jag förstått. Det är lite tveksamt huruvida det egentligen följer reglerna eller inte, vilket är någonting som också tas upp i civilutskottets underlag.

De allra flesta som skaffar barn gör det tillsammans, och de vill göra det tillsammans. Själva graviditeten uppstår givetvis tillsammans, men utöver det har man oftast planerat den. Det gäller också oftast personer som bor ihop. Ett problem är att så få väljer att gifta sig; om fler hade valt att gifta sig hade man fått den automatiska presumtion som vi egentligen skulle vilja ha även för barn som föds inom samboskap om det är så att fadern är känd och har gett sitt godkännande innan barnet föds.

Det som står i det nya tillkännagivandet är att utskottet välkomnar utredningens förslag och anser att regeringen bör prioritera den fortsatta utredningen av förslagen så att lagändring kan träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen bör samtidigt överväga vissa ytterligare moderniseringar

av reglerna. Utskottet konstaterar i den delen att utredningen gör bedömningen att det inte ska vara möjligt att lämna en elektronisk bekräftelse före barnets födelse. Utskottet anser att regeringen bör närmare överväga om en sådan möjlighet trots det bör införas.

Denna skrivning är ganska nedtonad jämfört med hur den från början var tänkt att skrivas som reservation. Sverigedemokraterna hade en reservation till samma punkt när vi behandlade detta, eftersom vi vill gå betydligt längre, men vi var ganska överens om den sista biten – att regeringen ändå bör titta på om det inte är möjligt att lämna bekräftelse före barnets födelse. Om man nu skapar den möjligheten, i en app eller så, vad har det för betydelse om bekräftelsen görs den ena eller den andra dagen?

Det borde fortfarande gå att knyta till barnet, om inte annat. Även om barnet inte är fött måste det finnas i någon form av register inom sjukvården, och där borde man kunna knyta barnet till den som är förälder. Det borde alltså vara möjligt att lösa, även om jag kan förstå att det ställer till med tekniska att man inte kan knyta det till barnets personnummer eftersom barnet inte har fått något än. Det borde ändå ha någon form av hanteringsnummer som graviditet, kan man tycka, men det kanske det inte har. Jag är faktiskt inte så insatt i de frågorna.

Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Till att börja med är det inte debatten eller motionerna som styr vad regeringen ska göra och inte göra när det gäller tillkännagivanden, utan det är riksdagsbeslutet som sådant. Det är vad som står i tillkännagivandet vi har att ta i beaktande när vi tillsätter utredningar.

I det tillkännagivande vi agerade på är som sagt formuleringen att riksdagen ville se en modernisering och förenkling av möjligheten att erkänna faderskap. Det är precis därför vi tillsatte en utredning med den inriktningen, som alltså har gått igenom dessa system och övervägt olika lösningar. Den kommer fram med den lösning den vill se, nämligen möjlighet till elektronisk registrering inom 14 dagar från det att barnet har fötts.

Sedan finns som sagt möjligheten att göra det även före födelsen, inom ramen för dagens lagstiftning, men då har vi de olika formerna av specialregler. Om vi ska ha ett helt nytt system där man ska registrera faderskapet före det att barnet föds – där det ska vara normen – får det ganska långtgående konsekvenser för hur vi lägger upp våra register.

Jag är faktiskt osäker på vilket problem det är Sverigedemokraterna egentligen vill lösa. Är det något slags allmän uppfattning att man måste kunna registrera sig som pappa under graviditeten? Jag har tre barn, och vi var inte gifta. Jag har alltså lämnat faderskapsbekräftelser, och jag måste nog säga att det inte är någonting som bland allmänheten upplevs som ett väldigt stort bekymmer. Det tycker jag ändå att man ska utgå ifrån. Det blir mycket enklare om vi genomför det som är föreslaget i utredningen.

Mikael Eskilandersson läser i det betänkande som tydligen precis är på gång och talar om hur man överväger detta. När vi är framme vid ett konkret förslag får vi väl i vanlig ordning förankra det så att vi har en majoritet i riksdagen bakom oss innan vi lägger fram det. Skulle vi få bekymmer med detta får vi ta saken därifrån, men man måste ändå ha respekt för att utredningen under lång tid har suttit och gått igenom dessa frågeställningar. Därmed är avvägningarna förmodligen ganska välmotiverade, och

därför finns det förmodligen ganska starka skäl mot att gå i den riktning som Mikael Eskilandersson vill.

Prot. 2018/19:78
12 april

Svar på
interpellationer

Anf. 58 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Morgan Johansson har alltså gått igenom detta, och Morgan Johansson kanske inte tyckte att det var så jobbigt att behöva svara på frågorna. Men Morgan Johanssons kvinna, som han antagligen skaffade barn ihop med, kanske upplevde det som något kränkande att behöva tala om vilka hon haft sexuellt umgänge med under en viss tid.

(Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S): Men sluta!)

Det frågar man faktiskt. Man frågar: Finns det någon annan möjlig pappa? Den frågan ställs. Den frågan fick även min fru svara på – hon är numera min fru men var inte min fru då. Jag vet inte om jag tycker att det är det perfekta.

Dessutom fastställs detta i genomsnitt 30 dagar efter att barnet fötts. Vi vet att detta ställer till bekymmer i dag när mammor dör i samband med förlossningen. Då är pappan inte registrerad, och då finns det egentligen ingen som automatiskt omhändertar barnet.

Dessutom handlar detta om bilden av vem pappan är. I vårt drömsamhälle skulle man redan vid första kontakten, när man kommer till mödravårdscentralen och konstaterar graviditeten, fylla i att man är pappa. Paret kommer nämligen ofta dit tillsammans. Efter det skulle man vara med som likvärdig förälder genom hela graviditeten. Det är ungefär det systemet man har i Norge. När barnet sedan föds får paret automatiskt gemensam vårdnad i stället för att mamman får ensam vårdnad, som i dag. Det är faktiskt en stor skillnad.

För mig skulle det vara en modernisering av vår lagstiftning, men jag har förstått att regeringen har läst in helt andra saker i vad som är en modern lagstiftning kring barn.

Anf. 59 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har gått på det tillkännagivande som riksdagen lämnade, där man ville se en modernisering och en förenkling. Det är precis därför vi tillsätter utredningen.

Frågeställningen som Mikael Eskilandersson tog upp på slutet har ingen betydelse för när man fastställer faderskapet. Frågan måste ändå i slutänden redas ut. Det spelar ingen roll om man gör det under graviditeten eller efter graviditeten, så det argumentet håller inte alls, tycker jag.

Vi får naturligtvis jobba vidare med det förslag som finns, och när vi är framme vid ett konkret förslag kommer vi att gå till riksdagen med det.

Jag tycker inte att man har kunnat visa på tillräckligt starka argument för att vi ska gå den väg som Mikael Eskilandersson vill. Sedan får vi naturligtvis även fortsättningsvis ha en dialog med riksdagen om detta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2018/19:172 om elitidrottande ungdomar

Anf. 60 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig hur jag ser på Idrotts- sveriges möjligheter att bedriva elitverksamhet för ungdomar utan att dessa ungdomar och elever kan kombinera elitsatsning med studier. Interpellanten frågar mig även om jag har för avsikt att agera för att rädda Idrottsverige från ett massivt ofrivilligt avhopp bland elitidrottande ungdomar.

Låt mig konstatera att dessa frågor har en nära koppling till utbildningspolitik. Jag vill hänvisa till den tidigare behandlingen av interpellation 2018/19:49, där även Alexandra Anstrell deltog i debatten med utbildningsminister Anna Ekström tidigare i år.

Låt mig vara tydlig: Regeringens ambition är alltså att det även framöver självklart ska vara möjligt för elitidrottande ungdomar att kombinera elitsatsning med gymnasieutbildning. Jag ser fram emot att diskutera detta vidare.

Anf. 61 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Om regeringens ambition är att det även framöver ska vara möjligt för elitidrottande ungdomar att kombinera elitsatsning med gymnasieutbildning undrar jag om statsrådet har för avsikt att agera på något sätt eller att göra som utbildningsministern och bara följa ärendet.

Nu är det mig veterligen minst fyra skolor som har NIU med inriktning på just ridsport som fått nedslag – det kan dock även gälla skolor med inriktning på andra sporter. De har fått nedslag eftersom eleverna på NIU måste ha tillgång till en egen elithäst eller ha hästen uppstallad på skolan eller liknande, vilket inte anses vara förenligt med en avgiftsfri skolgång.

Men om skolan eventuellt skulle tillhandahålla häst, eller gratis uppställning för den delen, vore det ju ännu mer orättvist än någonting annat. Om till exempel en skola i Jämtland, där jag är uppvuxen, med inriktning på skidsport skulle tillhandahålla gratis skidor vore detta också helt barockt. Tänk på alla som inte får några skidor eller som inte ens får gå där eftersom de inte är tillräckligt duktiga.

Fru talman! För mig är det en gåta hur man ska kunna lösa ett problem genom att bara följa ett ärende.

Idrotten är en viktig del av livet för många barn och ungdomar. Närmare 90 procent av alla ungdomar och barn i Sverige har någon gång under sin uppväxt varit med i en idrottsförening.

Barn- och ungdomsidrotten är idrottsrörelsens kärnverksamhet. Idrottande ungdomar har bättre självkänsla, begår färre brott och dricker mindre alkohol än jämnåriga som inte är engagerade i idrottsföreningar. Mer rörelse i skolan ger också bättre skolbetyg.

Skolinspektionens beslut riskerar att bli prejudicerande för alla idrotts- gymnasier. Alla idrotter är alltså i fara, eftersom ingen idrottsutbildning på elitnivå egentligen är gratis. Redan vid intagningen till skolan behövs så goda färdigheter inom den egna sporten att man nästan inte kan ta sig dit utan egen utrustning.

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört positivt att ungdomar och elever kan kombinera studier och elitidrott. Det är svårt att träna ridning, skidåkning eller bandy utan hästar, skidor eller klubbor. Vi borde göra vad vi kan för att förenkla – inte försvåra – sådana upplägg.

Fru talman! Jag ställde två frågor i min interpellation. Den ena upplever jag att jag fick svar på, det vill säga att det ska vara möjligt att kombinera skola med elitsatsning. Jag fick dock inte svar på hur man ska göra det.

Min andra fråga var om statsrådet har för avsikt att agera för att rädda Idrottssverige från ett massivt ofrivilligt avhopp bland elitidrottande ungdomar. Den skulle jag vilja få ett svar på här i dag.

Anf. 62 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Låt mig först ge en bild av hur det idrottspolitiska ansvaret ser ut när det gäller verksamhet vid idrottsgymnasierna.

Staten har tagit på sig ett särskilt ansvar när det gäller specialidrott vid riksidrottsgymnasier, så kallade RIG, vilket innebär att Riksidrottsförbundet har ett uppdrag att föreslå Skolverket vilka kommuner, enskilda huvudmän och idrotter som får anordna RIG samt antalet elevplatser för respektive RIG. Därtill har Riksidrottsförbundet i uppdrag att fördela statsbidrag för verksamheten och att följa upp och utvärdera kvaliteten på dessa utbildningar.

Sedan är det Skolverket som har det övergripande ansvaret för all gymnasieutbildning, inklusive specialidrottsämnet, och som slutgiltigt godkänner vilka huvudmän och idrotter som blir anordnare av RIG. Genom denna ordning ges även specialidrottsförbunden rätt att i samverkan med huvudman utveckla och följa upp verksamheten, anställning av specialidrottslärare och antagningsprocessen.

Eleverna omfattas av den interkommunala ersättningen. För att komplettera studieverksamhet och stödja elevernas ambition att kombinera gymnasiestudier med idrott på hög nivå ger staten i år, utöver anslaget Stöd till idrotten, 43 miljoner till Riksidrottsförbundet för denna specialidrottsverksamhet vid RIG.

Med detta vill jag betona att det är viktigt att ha möjligheter till studier och en elitidrottsatsning samtidigt – alltså till dubbla karriärer. Detta är en väldigt relevant fråga för många barn och ungdomar som vill satsa på sin idrott och ändå ha möjlighet att genomföra gymnasieutbildning och ta med sig vad detta innebär. Det är nödvändigt i dagens samhälle för att man ska kunna klara sig bra i livet och för att få ett jobb och kunna delta i samhället som en aktiv samhällsmedborgare.

Jag och regeringen vill självklart att denna möjlighet ska finnas för alla elever, också för dem som vill satsa på elitidrott. Det handlar inte bara om att få en inkomst utan också om ett sammanhang och en självkänsla som inte bara är beroende av ens fysiska kapacitet som aktiv idrottare. Det handlar om att man efter att ha avslutat sin eventuella elitidrottskarriär ska ha en god utbildning i grunden att falla tillbaka på. Vi måste såklart också inse att alla som går idrottsgymnasier inte kommer att kunna leva på sin idrott, så detta är en viktig fråga.

Det är fortsatt så att det enskilda beslut som Skolverket har fattat i denna fråga inte är någonting som jag som statsråd eller utbildningsministern har att uttala oss om. Vi är dock överens om att detta är en viktig

fråga och om att vi självklart behöver se till att det ska gå att kombinera elitidrottande med gymnasiestudier.

Anf. 63 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Om man har för avsikt att någonting ska fungera på ett visst sätt och om man tycker att detta är viktigt men det inte fungerar, då behöver man göra någonting åt det.

En sund själ i en sund kropp har länge varit idrottens devis. Det är en devis som också har stöd i forskning, inte minst när det gäller barn- och ungdomsidrott. Vi vet att barn och ungas hälsa är bättre bland dem som idrottar. Vi vet också att en avklarad skolgång är den bästa förutsättningen för att det ska gå bra i livet för unga i fortsättningen.

Tidigare positiva upplevelser av motion och idrott har också stor betydelse för de mer fysiskt aktiva även senare i livet. Därför påverkar motionsvanorna bland barn och ungdomar inte bara deras välmående just nu utan även deras framtida hälsa.

Det rapporteras att antalet 13–15-åriga flickor och pojkar i Sverige som mår psykiskt dåligt nästan har fördubblats sedan mitten av 1980-talet. Vi kan också se att den så kallade hälsoklyftan mellan människor i Sverige ökar. Ett exempel på detta är livslängden, som kan skilja flera år beroende på bara vilken del av Stockholm man bor i.

Att arbeta med folkhälsa är viktigt, och idrotten är en stor del i detta. Vi vet att folkhälsoarbetet är viktigt och att hälsofrämjande och förebyggande insatser är helt avgörande för att förbättra folkhälsan.

Under 2018 antog man i riksdagen, i den här församlingen, ett förnyat folkhälsopolitiskt mål med ett tydligare fokus på jämlik hälsa: att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Jag tycker att detta rimmar illa med att ungdomar inte ska kunna utöva sin idrott samtidigt som de går sin gymnasieutbildning.

Ämnet specialidrott sätter målet att eleverna ska ha nått elitnivå när de lämnar utbildningen. Skolverket säger att det ska vara gratis, för det har vi sagt i skollagen. Jag förstår att statsrådet inte kan vara inblandad i Skolinspektionens inspektioner och när de fattar sina beslut, men de gör det ju utifrån gällande lagstiftning.

Menar statsrådet att vi i framtiden bara ska ha RIG och inte NIU? Jag ställer frågan med anledning av att det du pläderar för är RIG. Jag tycker att vi i stället borde skapa möjligheter att bedriva det folkhälsopolitiska arbetet på alla nivåer och även inom alla politikområden för att åstadkomma en verklig förändring när det gäller den ojämlika hälsan. Tycker inte statsrådet det?

Anf. 64 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Nej, det var inte min avsikt att få det att framstå på det sättet, utan det var snarare för att ge en beskrivning av hur det idrottspolitiska ansvaret ser ut i dag gällande vad Riksidrottsförbundet gör, vad Kulturdepartementets ansvar är och vad som ligger på Skolverket och Utbildningsdepartementet.

Det finns ingen skiljelinje mellan oss i synen på vikten av breddidrott, elitidrott, idrott för folkhälsan och också möjligheten för barn och unga som vill satsa på sin elitidrott att kombinera detta med gymnasiestudier.

Där är jag och utbildningsminister Anna Ekström medvetna om den problematik som Alexandra Anstrell har lyft fram här.

Det är viktigt, återigen, att säga att det enskilda beslutet inte är någonting som jag vare sig kan eller ska kommentera. Men precis som också utbildningsminister Anna Ekström har betonat följer vi den här frågan. Det är viktigt för att säkerställa att de elever som vill elitidrotta också ska ha möjlighet att gå på gymnasiet. Det är en gemensam ambition vi har. Där ser jag inga skiljelinjer.

Elitidrott generellt både är och kan vara fantastiskt. Jag har själv under våren fått följa VM-tävlingarna i alpint i Åre och VM i skidskytte i Östersund, för att nämna några. De insatser som ligger bakom varje enskild sådan prestation är ju självklart på gränsen för vad var som är möjligt för var och en. Det krävs en hård satsning, självklart.

Många elitidrottare är förebilder, inte minst för barn och unga som genom sina förebilder ser det som möjligt att gå från dröm till verklighet. Det inspirerar också till rörelse i vardagen och till breddidrotten. Det här är två saker som verkligen hänger ihop och som vi båda ska främja.

Idrottspolitiken och stödet till idrotten har, som Alexandra Anstrell påpekat, folkhälsa som ett mål. Målet uppfylls genom att alla barn och ungdomar som vill idrotta får ett bra bemötande, får lära sig grundläggande motorik, träna på rätt sätt och umgås med andra med samma intressen. Då är det viktigt att vi satsar på breddidrotten men att det också finns möjlighet för dem som vill att ta steget vidare till olika slags elitsatsningar.

Med detta sagt finns det en utmaning som påverkar både folkhälsan och förutsättningarna för framgångsrika elitidrottare, nämligen att barn och unga slutar med sin idrott alltför tidigt. Det innebär kortsiktigt försämrad hälsa och att man kanske senare i livet saknar att få leva ett fysiskt hälsosamt och aktivt liv i den utsträckning man vill. Men det innebär också att de potentiella talanger som sedan tar steget in i idrottsgymnasier och elitidrotten slutar innan de prövat sin förmåga fullt ut och att de som fortsätter med sin satsning gör det i ett mindre sammanhang.

Jag vill som idrottsminister värna en bred idrottsrörelse, där så många som möjligt får plats så länge som möjligt. Det är såklart ett redskap för folkhälsan, men det är också en bärande del i vår modell för att fostra elitidrottare och främja rörelseglädje hos många barn och unga i vårt land.

Anf. 65 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag undrar fortfarande, och det vet jag att också många på olika skolor ute i landet gör, hur man ska kunna kombinera sin elitidrott med gymnasiestudier utan att det kostar någonting. Skolinspektionen och Skolverket har för länge sedan uppmärksammat regeringen på detta i en skrivelse.

Jag skulle vilja säga att skiljelinjen är att vi moderater vill ta ansvar och lösa den här problematiken, medan regeringen bara ska följa ett ärende. Att följa någonting kan man göra när man tittar på sport på tv, men man kan inte lösa ett problem genom att följa det. Man måste faktiskt agera.

Fru statsråd! Jag undrar varför regeringen inte avser att agera i det här ärendet när det finns ett uppenbart problem.

Riksidrottsförbundet skriver i en rapport gällande den senaste forskningen kring talangutveckling att om idrotten klarar av att behålla fler barn

Prot. 2018/19:78
12 april

*Svar på
interpellationer*

och ungdomar under en längre period finns det större chans att fler idrotts-
talanger upptäcks.

Det ska finnas en möjlighet att kombinera en elitsatsning med gymna-
siestudier, för det är unga tjejer och killar som pluggar och sköter sin ut-
bildning. Om ni inte avser att göra någonting åt problematiken, hur ska de
då kunna göra det?

Jag ställer om min fråga: Ska jag tolka det som att det bara är RIG som
är vägen framåt och att NIU inte ska finnas längre?

Anf. 66 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Återigen har Alexandra Anstrell missuppfattat att jag lyf-
ter fram ansvarsfördelningen för idrottspolitiken. Det är självklart att båda
utbildningsformerna är värdefulla och viktiga för elitsatsande ungdomar
att kunna ta del av och kombinera med gymnasiestudier. Jag hoppas att jag
har rätt ut det missförståndet.

Jag ser inte att det finns någon skiljelinje i vår vilja att det självklart
ska gå att kombinera gymnasiestudier med elitsatsning. Det enskilda ären-
det som Skolverket fattade beslut om är inte något som jag kan yttra mig
om. Jag och regeringen, framför allt utbildningsministern som ansvarar för
den här frågan, följer det här ärendet för att säkerställa att det ska vara
möjligt att kombinera elitidrottande med gymnasiestudier.

Vi har i dag talat om olika delar av elitidrott och elitidrottssatsningar,
om vikten av både bredd- och spetsidrott, om vikten av att kunna ha dubbla
karriärer och om att man bygger självkänsla inte bara genom rörelse och
idrott utan också genom en fullgod och genomförd utbildning.

Jag menar att det är viktigt att fler människor, fler barn och unga ska
kunna utöva idrott och motion oavsett i vilken form. Därför är det positivt
att idrottsrörelsen nu har ett väldigt brett arbete för att bredda verksam-
heten och stimulera det livslånga idrottandet i föreningslivet. Det pågår en
kraftsamling som regeringen har initierat tillsammans med idrottsrörelsen
och friluftsrörelsen för att öka den fysiska aktiviteten under skoldagen. Vi
har också satsat på mer rörelse och idrott i skolan för fler.

Allt detta tillsammans med satsningen på breddidrott ökar förutsätt-
ningarna för elitidrott. Och självklart, igen, ska det vara möjligt att kom-
binera elitidrott med gymnasiestudier.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 april

2018/19:183 Rovdjurspolitiken

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2018/19:184 Politisk aktivism bland myndighetsanställda

av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2018/19:78

12 april

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 april

2018/19:525 Strandskydd vid byggda dammar

av *Sten Bergheden* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2018/19:526 Sveriges skyttebanor

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 12 april

2018/19:490 En ökning av anmälda våldtäkter och sexualbrott i Umeå

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:491 En kartläggning av den stora ökningen av våldtäkter och sexualbrott i Umeå

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:492 Riktad satsning för att minska våldtäkter och sexualbrott i Umeå

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 12.09.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 40 (delvis) och av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

EMMA PAAKKINEN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om aktuell debatt med anledning av Klimatpolitiska rådets rapport.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	3
§ 4 Svar på interpellation 2018/19:166 om IS folkmord och erkännande av seyfo	3
Anf. 1 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	3
Anf. 2 LARS ADAKTUSSON (KD).....	4
Anf. 3 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	5
Anf. 4 LARS ADAKTUSSON (KD).....	6
Anf. 5 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	7
Anf. 6 LARS ADAKTUSSON (KD).....	8
Anf. 7 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	8
§ 5 Svar på interpellationerna 2018/19:108 och 120 om utsläppen från trafiken.....	9
Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	9
Anf. 9 JENS HOLM (V)	10
Anf. 10 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	11
Anf. 11 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	12
Anf. 12 JENS HOLM (V)	13
Anf. 13 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	13
Anf. 14 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	14
Anf. 15 JENS HOLM (V)	15
Anf. 16 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	16
Anf. 17 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	16
§ 6 Svar på interpellation 2018/19:167 om felaktiga utbetalningar från a-kassan.....	17
Anf. 18 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	17
Anf. 19 ERIK BENGTZBOE (M)	18
Anf. 20 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	19
Anf. 21 ERIK BENGTZBOE (M)	19
Anf. 22 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	19
Anf. 23 ERIK BENGTZBOE (M)	20
Anf. 24 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	20
§ 7 Svar på interpellation 2018/19:118 om återvändande IS- terrorister	21
Anf. 25 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	21
Anf. 26 LOUISE MEIJER (M)	22

Anf. 27 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	23
Anf. 28 LOUISE MEIJER (M).....	24
Anf. 29 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	24
Anf. 30 LOUISE MEIJER (M).....	25
Anf. 31 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	25
§ 8 Svar på interpellation 2018/19:119 om otryggheten i samhället.....	26
Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	26
Anf. 33 LOUISE MEIJER (M).....	27
Anf. 34 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	28
Anf. 35 LOUISE MEIJER (M).....	29
Anf. 36 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	30
Anf. 37 LOUISE MEIJER (M).....	31
Anf. 38 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
§ 9 Svar på interpellation 2018/19:142 om tjänstemannaansvar.....	32
Anf. 39 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
Anf. 40 PER SÖDERLUND (SD).....	33
Anf. 41 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	34
Anf. 42 PER SÖDERLUND (SD).....	35
Anf. 43 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
Anf. 44 PER SÖDERLUND (SD).....	37
Anf. 45 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
§ 10 Svar på interpellationerna 2018/19:159 och 160 om inofficiella äktenskap.....	38
Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
Anf. 47 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	39
Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
Anf. 49 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	40
Anf. 50 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	41
Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	42
Anf. 52 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	42
§ 11 Svar på interpellation 2018/19:161 om barns rätt till båda föräldrarna.....	43

Anf. 53 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	43
Anf. 54 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	43
Anf. 55 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	44
Anf. 56 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	45
Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46
Anf. 58 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	47
Anf. 59 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	47
§ 12 Svar på interpellation 2018/19:172 om elitidrottande ungdomar	48
Anf. 60 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	48
Anf. 61 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	48
Anf. 62 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	49
Anf. 63 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	50
Anf. 64 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	50
Anf. 65 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	51
Anf. 66 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	52
§ 13 Anmälan om interpellationer	52
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	53
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor	53
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 12.09.	53